

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
КАТЕДРА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Лексичні та граматичні трансформації в офіційних документах на прикладі Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр /магістр»

студента II курсу магістратури

Освітньої програми

«Усний та письмовий переклад з англійської та другої західноєвропейської мови»

Спеціальність – 035 «Філологія (035.041 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська))»

Євгеній Сергійович РУДОВ

Науковий керівник:

к.філол.н., доц. Сергій Скрильник

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови

протокол №11 від «20» травня 2024 року

в.о. завідувача кафедри _____ (підпис)

к.філол.н., Олена Підгрушна

Київ

2024

ЗМІСТ.....	
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	11
1.1 Поняття перекладацьких трансформацій.....	11
1.2 Поняття лексичних та граматичних трансформацій.....	18
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	29
РОЗДІЛ 2	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ.....	30
2.1 Визначення юридичного перекладу.....	30
2.2 Способи перекладу юридичних текстів.....	36
2.3 Типи юридичних документів ЄС.....	38
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	43
РОЗДІЛ 3	
ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ТА ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В АСОЦІАЦІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ.....	44
3.1 Особливості застосування лексичних трансформацій у перекладі Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом.....	44
3.2 Особливості застосування граматичних трансформацій у перекладі Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом.....	59
3.3 Пропозиції щодо вдосконаленню тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.....	66
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	67
ВИСНОВКИ.....	68
SUMMARY.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
Додатки.....	79

ВСТУП

Під час процесу перекладу та адаптації оригінального тексту до мови перекладу виникає ціла низка складнощів для перекладача. Серед таких питань, які постають руба є: граматики, синтаксис, семантика, орфографія та багато інших правил мови, які, зазвичай, різняться серед великої кількості мов.

Під час перекладу текстів будь-якого стилю та жанру, які можуть неабияк відрізнитися, що, у свою чергу, вносить зміни до перекладу текстів. Левову частку уваги слід приділити перекладу текстів офіційно-ділового характеру та врахувати наявні специфічні елементи, які слід передати в перекладі згідно з чинними правилами та стандартами для схожих текстів у мові перекладу. Теперішні реалії, такі як: Російсько—Українська війна, зміни пріоритетів країн, все більша прірва між ринковими демократіями й ринковими диктатурами, яку схарактеризувала колишня спікерка Палати представників Конгресу Сполучених Штатів Америки Ненсі Пелосі: “... тому що боротьба українського народу за демократію — це боротьба за демократію навіть за межами України — боротьба проти диктатури й автократії.” [3] та, як наслідок, пожвавлення на економічному й дипломатичному полі нашої країни. Щоб забезпечити успіх у цих надважливих для виживання України питаннях, необхідний адекватний та швидкий переклад офіційно—ділової документації.

Під час аналізу текстів офіційно—ділової кореспонденції, а саме Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами—членами, з іншого боку, визначено правила формату і структури документації такого виду, порівняно відмінні та спільні риси, а також виявлено, які прийоми перекладу використовуються частіше з обґрунтуванням вибору визначених прийомів перекладу.

Особливу увагу приділено лексичним та граматичним трансформаціям, оскільки саме перераховані вище особливості будови мови є одним із викликів під час процесу перекладу. Зокрема, у процесі аналізу порівняння оригінального та перекладеного текстів (Source text and Target text), виявлено, що перекладацькі трансформації зустрічаються в «змішаному» вигляді, що в

результаті впливає на способи, які застосовуються при перекладі. Переважна⁴ частина способів перекладу є «змішаними». Отже, це наукове дослідження дає змогу розглядати лексичні та граматичні способи перекладу з подальшим впливом на подальший переклад.

Ця робота базується на висновках мовознавців, які вивчають офіційно—діловий дискурс, його відображення в листах та аналіз перекладацьких трансформацій. Такі лінгвісти як Карабан В.І, Корунець І.В., Труценко І.І., Зубрик А.Р., Журавель Т.В., Лобода В.А., Редчиць Т.В., Миклащук В.П., Ліпісівіцький М.Л., Курах Н.П., Дячук Н.В., Красуля А.В., Шерстюк К.О., Сіняговська І.Ю., Богайчук О.С., Остапенко С.А., Шишко А.В., Нікішина В.В., Висоцька Г.В., Волченко О.М. та інші, присвятили дослідженню перекладацьких трансформацій свої праці [24 с.113]. Наше дослідження сприятиме більш глибокому розгляду вимог та правил створення текстів офіційно-ділової документації в англійській та українській мовах. Ми маємо намір з'ясувати їх відмінності і шляхи адаптації під час перекладу.

1. Актуальність: початок Переговорів Європейського Союзу з Україною про вступ підкреслює стратегічне значення мови та перекладу. Європейський Союз як інституція заснована на демократичних основах і багатомовності, тому його одним із політичних підходів є забезпечення перекладом держав-членів ЄС їхніми мовами.[45] Отже, швидкість та адекватність перекладу, зокрема Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, стає одним із факторів для подальшого євроінтеграційного руху країни.

Швидкий та адекватний переклад офіційних документів, що регулюють умови вступу, має вирішальне значення для успішного взаєморозуміння на шляху євроінтеграції України.

Вплив перекладу на темпи переговорів акцентує увагу на важливості дослідження мовних аспектів документів, які визначають майбутню співпрацю. Адекватний переклад, глибоке розуміння текстів та вдосконалення перекладацьких практик можуть сприяти позитивним результатам у переговорах.

Таким чином, дана магістерська робота відображає актуальність у⁵ мовознавчому контексті та відповідає сучасним потребам у політичному та соціокультурному розвитку України.

2. Мета: Метою даної роботи є аналіз лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій при перекладі офіційних документів, а саме Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Дослідження спрямоване на виявлення особливостей перекладу такого типу текстів та розкриття їх впливу на адекватність та стилістику мови перекладу.

3. Завдання:

- Проаналізувати лексичні та граматичні трансформації в перекладі тексту Угоди про Асоціацію України з ЄС.
- Дослідити можливість заміни калькованих слів та виразів українськими відповідниками в українському тексті Угоди про Асоціацію України з ЄС.
- Внести пропозиції щодо оптимізації тексту відповідно до нового українського правопису

4. Об'єкт Дослідження: лексичні та граматичні трансформації в тексті Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом

5. Предмет Дослідження: особливості застосування лексичних і граматичних трансформацій тексті Угоди про асоціацію України з ЄС

6. Матеріал дослідження: двомовний текст Угоди про Асоціацію України з ЄС

7.Методи Дослідження: для досягнення поставлених завдань використовуватимуться методи компаративного аналізу текстів, лексико-семантичного аналізу, а також методи граматичного аналізу текстів офіційного характеру. Для аналізу лексичних та граматичних трансформацій застосовувався метод суцільної вибірки.

8. Наукова Новизна: Тема магістерської роботи про лексичні та граматичні перекладацькі трансформації в офіційних документах, зокрема в тексті Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, визначається новизною в контексті актуальних політичних дебатів. Особлива актуальність полягає в тому, що Європейська Рада прийняла рішення про початок переговорів про

вступ України й Молдови та надала статус кандидата в члени під час засідання⁶ ЄР у Брюсселі, 14 грудня 2023 року[1], і в цьому контексті виникає потреба в ретельному мовному аналізі цього документу.

9. Теоретична Значущість: Дослідження лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій у офіційних документах, зокрема Угоді про Асоціацію, має важливе теоретичне значення. Воно вносить вклад у розуміння взаємодії мови та політики в контексті міжнародних взаємин.

Аналіз перекладу офіційних документів також має велике теоретичне значення для сучасної трансферної мовознавчої практики. Дослідження сприяє розвитку методів перекладу в офіційно-політичному контексті, яке надає важливий внесок у сучасне розуміння мовних аспектів міжнародних договорів.

Отже, вивчення лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій у тексті Угоди про Асоціацію в контексті переговорів щодо вступу України до Європейського Союзу має значущий внесок у сучасне мовознавство та політологію.

Структура роботи. Робота складається зі вступу та трьох розділів, висновків до кожного розділу, остаточних висновків, списку використаної літератури, додатків.

Анотація

Дане дослідження присвячене використанню лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій при перекладі офіційних документів, а саме Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. На засіданні Ради ЄС у Брюсселі 14 грудня 2023 року було прийнято рішення про початок переговорів про вступ з Україною та Молдовою та надання їм статусу кандидатів, у зв'язку з чим виникає потреба у ретельному лінгвістичному аналізі цього документу. Метою дослідження є виявлення особливостей перекладу цього типу текстів та виявлення їх впливу на адекватність та стилістику мови перекладу. Об'єктом дослідження є трансформації при перекладі англійської термінології українською мовою в тексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Для вирішення поставлених завдань будуть використані методи порівняльного аналізу тексту, лексико-семантичного та граматичного аналізу офіційних текстів. Проаналізовано перекладацькі стратегії та прийоми, що використовуються при перекладі офіційних документів.

Розглянуті нами лексичні та граматичні трансформації в термінології, що використовується в офіційному документі, який має статус оригіналу, вживаються точно та адекватно, але є досить багато кальок. Ми запропонували зміни до цих лексичних одиниць відповідно до українського правопису 2019 року.

Об'єктом дослідження є лексичні та граматичні трансформації в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.

Предметом дослідження є особливості використання лексичних та граматичних трансформацій в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС

Мета нашої магістерської роботи є аналіз лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій при перекладі офіційних документів, а саме документу Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Дослідження спрямоване на виявлення особливостей перекладу цього типу текстів та виявлення їх впливу на адекватність та стилістику перекладу.

Відповідно до поставленої мети, визначено такі **завдання**:

- Проаналізувати лексичні та граматичні трансформації в перекладі тексту Угоди про Асоціацію України з ЄС.
- Укласти глосарій аналізованих лексичних одиниць/термінів.
- Дослідити можливість заміни калькованих слів та виразів українськими відповідниками в українському тексті Угоди про Асоціацію України з ЄС.
- Внести пропозиції щодо оптимізації тексту відповідно до нового українського правопису

Теоретична значущість: Дослідження лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій в офіційних документах, зокрема в Угоді про асоціацію, має важливе теоретичне значення. Воно сприяє розумінню взаємодії мови та політики в контексті міжнародних відносин.

Аналіз перекладу офіційних документів також має велике теоретичне значення для сучасної перекладознавчої теорії та практики. Дослідження сприяє розвитку методів перекладу в офіційному політичному контексті, що є важливим внеском у сучасне розуміння лінгвістичних аспектів міжнародних договорів.

Практична цінність отриманих результатів може бути використана в курсах перекладознавства, теорії перекладу, стилістики англійської та української мов. Магістерська робота може бути використаною під час навчання з предмету “Business English” для студентів ВНЗ, які проходять навчання за такими спеціальностями як: «лінгвістика», «економіка» та «правознавство».

Матеріал дослідження: англійський та український тексти (208 та 187 сторінок) Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

Метод дослідження: методи порівняльного аналізу текстів, лексичного та семантичного аналізу, а також методи граматичного аналізу офіційних текстів. Крім того, буде проведено аналіз перекладацьких стратегій і прийомів, що використовуються при перекладі офіційних документів.

Ключові слова: перекладацькі трансформації, юридичний переклад, Європейський Союз

Abstract

The given research explores the use of lexical and grammatical translation transformations in the translation of official documents, namely the Association Agreement between Ukraine and the European Union. The European Council decided to open accession negotiations with Ukraine and Moldova and to grant them candidate status at the Council meeting in Brussels on 14 December 2023, and in this context there is a need for a thorough linguistic analysis of this document. The study is aimed at identifying the peculiarities of translation of this type of texts and revealing their impact on the appropriateness and style of the target language. Transformations in the translation of English terminology into Ukrainian in the text of the EU-Ukraine Association Agreement. The methods of comparative text analysis, lexical and semantic analysis as well as grammatical analysis of official texts will be used to solve the set tasks. An examination of the translation strategies employed in the translation of official documents.

The lexical and grammatical transformations in the terminology we have considered used in an official document that has the status of an original are used accurately and adequately, but there are quite a few calques. We have proposed changes to these lexical items in accordance with the Ukrainian orthography of 2019.

Our research sentences around lexical and grammatical transformations in the text of the Association Agreement between Ukraine and the European Union.

With the specific peculiarities of using lexical and grammatical transformations in the text of the Association Agreement between Ukraine and the EU.

The goal of our master's thesis is to analyse lexical and grammatical translation transformations of official documents, namely the Association Agreement between Ukraine and the European Union. The study is aimed at identifying the peculiarities of translation of this type of texts and revealing their impact on the adequacy and style of the target language.

In accordance with the aim, there are the following **objectives**:

- Analyse lexical and grammatical transformations in the translation of the text of the EU-Ukraine Association Agreement.
- Investigate the possibility of replacing the translated words and expressions with their Ukrainian equivalents in the Ukrainian text of the Agreement.
- Make suggestions for optimising the text in accordance with the new Ukrainian spelling

The theoretical value: Lexical and grammatical translation transformations in official documents, including the Association Agreement, is of great theoretical importance. It contributes to the understanding of the interaction between language and politics in the context of international relations.

An examination of translation of official documents is also of great theoretical importance for modern transfer linguistic theory and practice. The study contributes to the development of translation methods in the official political context, which provides an important contribution to the current understanding of the linguistic aspects of international treaties.

The practical value: the results that were obtained could be used in courses on translation studies, the theory of translation, practice of translation or interpreting, business English and stylistics of the English and Ukrainian. This master paper can be useful on the lessons of “Business English” for students of the specialities: “linguistics” , "economics" and "jurisprudence”.

The material: English and Ukrainian texts (208 and 187 pages) of Association agreement between the EU and the EAEC(Euratom) and their Member States, and Ukraine.

Research Methods: the methods of comparative text analysis, lexical and semantic analysis, methods of grammatical analysis of official texts are used. Moreover, an analysis of translation strategies and techniques used in the translation of official documents will be carried out.

Key words: Association Agreement, legal translation, translation transformations.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

1.1 ПОНЯТТЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Переклад— одне із найдавніших мистецтв людини. З появою перших мовних спільнот виникла необхідність у міжмовній комунікації, що зумовило появу перших перекладачів-білінгвів. Спочатку переклад здійснювався виключно в усній формі. Однак після винайдення писемності з'явилася потреба у письмовому перекладі, що призвело до формування професії письмового перекладача. Поширення письмового перекладу відкрило доступ до культурних надбань інших народів.

Таким чином, як усний, так і письмовий переклад став одним з ключових чинників, що сприяли цивілізаційному розвитку людства. Завдяки перекладачам відбувався обмін досягненнями різних культур, їхніми знаннями та ідеями. Без перекладу значна частина людських здобутків залишалася б недоступною для інших народів, що суттєво сповільнювало б прогрес цивілізації.

Відповідно, без перекладацьких трансформацій перекладацька діяльність звужувалась до дослівного перекладу, що призводило до нерозуміння текстів перекладу. В давні часи Біблія перекладалась багатьма мовами і не завжди адекватно, проте людей, які вміли читати було небагато. Люди не завжди розуміли про що їм читають церковники, але трактували це тим, що їм і не потрібно розуміти всього, бо Бог знає, що він пише. Проте, як то кажуть «не святі горшки ліплять», тому процес перекладу почав вдосконалюватись а з ним і підходи до перекладу. Тому проаналізуємо визначення та види перекладацьких трансформацій, які були запропоновані вченими-мовознавцями.

За твердженням М.Л. Ліпісівіцького, використання терміна "трансформація" в теорії перекладознавства має метафоричний характер. Насправді ж мається на увазі співвідношення вихідного мовного виразу в оригіналі та його цільовим

відповідником у перекладі. Іншими словами, трансформація— це заміна форми висловлення іншою під час процесу перекладу. [17 с.104]

За визначенням Дячук Н.В., «перекладацькі трансформації – це міжмовні операції пере-вираження значення». [19 с.408]

Під перекладацькою трансформацією Лобода В.А. розуміє співвідношення між вихідним мовним виразом в оригіналі та його відповідником у перекладі цільовою мовою. Це також процес заміни форми висловлення певного змісту на іншу форму під час перекладу. [22 с. 72].

Висоцька Г.В. зазначає: існують три основні причини, чому перекладачі вдаються до перекладацьких трансформацій:

1. Відмінності в структурах вихідної та цільової мов. Деякі граматичні категорії, притаманні одній мові, можуть бути відсутніми в іншій. Також ці категорії можуть мати різний обсяг значень або по-різному членуватися.
2. Розбіжності в нормах вихідної та цільової мов. Буквальний переклад може зберігати зміст висловлювання, але порушувати норми цільової мови, тобто звучати "неправильно".
3. Відмінності в узусі (прийнятих правилах використання мови) між вихідною та цільовою мовними спільнотами. Узус відображає мовні звички та традиції певного суспільства щодо вживання мовних засобів та ситуативного використання мови. [23 с.104].

Красуля А.В. та Миклащук В.П. наголошують, що перекладацькі трансформації— це прийоми мислення, за допомогою якого вихідна мовна конструкція підлягає смисловим перетворенням на відмінну від підбору словникового відповідника за умови збереження її функціонального наповнення та впливу на реципієнта [26 с.301].

Згідно з Сіняговською І.Ю., перекладацькі трансформації - це операції міжмовних перетворень, за допомогою яких відбувається реструктуризація елементів вихідного тексту, переформулювання їх змісту з метою знаходження еквівалентного відповідника у вихідній мові [27 с.89].

Корунець І. В. ствержує, що зміни в формі структури одиниць мови із метою отримання адекватного та точного перекладу, можна вважати перекладацькими трансформаціями [31, с. 53]. Ці трансформації Корунець І. В. розкриває як перетворення в роботі перекладача, які скеровані на трансфер від мовних одиниць мови оригіналу до одиниць мови у висхідному для забезпечення адекватності перекладу [31, с. 210]. Вчений зауважує, що використання трансформацій, можливо, обумовлене різницею в мовних засобах між мовою перекладу та мовою оригіналу, що робить складнішим процес створення адекватного перекладу. Очевидно, що не абсолютну більшість одиниць мови потрібно змінювати та їхній сенс, структура та форма лишаються практично незмінними. [31, с. 361].

Варті до розгляду думки французьких лінгвістів Жана—Поля Віне та Жана Дарбельне. Лінгвісти не пишуть саме про перекладацькі трансформації, проте визначають такі прийоми, які застосовуються при процесі перекладу:

Існують два основні підходи до перекладу:

1. Прямий переклад - коли перекладач максимально близько передає вихідний текст. Сюди відносяться:
  - Дослівний (буквальний) переклад
  - Калькування (буквальне запозичення)
  - Запозичення слів з вихідної мови
2. Непрямий або описовий переклад - коли перекладач відходить від буквального значення, щоб зберегти переданий зміст. Це включає:
  - Еквіваленцію (підбір аналогів для ідіом, приказок)
  - Граматичні трансформації (заміна частин мови)
  - Адаптацію (пристосування деталей до цільової культури)
  - Модуляцію (зміна точки зору висловлювання)[33].

Олександр Огуй, Анатолій Науменко та Тарас Кияк, які є українськими науковцями, працювали з перекладацькими трансформаціями у сфері перекладу та внесли вклад до визначення поняття перекладацьких трансформацій. За результатами дослідження, вчені висловили застереження, що перекладацькі трансформації (перекладання, граматичні заміни тощо) можуть призводити

до втрати індивідуального стилю(eng. idiomatic style) та мовних особливостей оригінального твору, та допомагають відповідно до перекладацьких стандартів відтворити сенс та базову інформацію тексту мови оригіналу. На їх думку, переклад включає як перетворення на синтаксичному, морфологічному, фонетичному, лексичному й текстовому рівнях так і міжмовні заміни з використанням функціональних та формальних відповідників [32, с. 532].

Загалом, багатогранність шляхів класифікації перекладацьких трансформацій підкреслює, що кожен переклад є унікальним і істотно залежить від стилю перекладу, де методи та засоби обираються залежно від конкретного виду тексту, мовних пар, а також цілей і контексту перекладу. Отже, **перекладацькі трансформації** є процесом перетворення мовних одиниць оригіналу на одиниці мови перекладу. Знавці теорії перекладу наголошують про неодмінні розбіжності при перекладі текстів з однієї мови на іншу. Такі розбіжності можуть виникати через:

—різницю в синонімічних словниках автора та перекладача;

—існування «ендемічних»(місцевих) мовних засобів, наприклад, артиклів у англійській мові, які не мають певних відповідників українською мовою.

Існує кілька типів перекладацьких трансформацій: стилістичні, граматичні, лексичні, морфологічні та семантичні. Ці трансформації можуть застосовуватися окремо або комбінуватися для досягнення кращого результату в процесі перекладу.

Ця різноманітність трансформацій сприяє перманентному розвитку перекладознавства та заохочує обмін досвідом перекладу та аналіз між мовознавцями та перекладачами різних країн. З розвитком штучного інтелекту (eng. Artificial intelligence) пошук необхідних відповідників: синонімів, антонімів, сталих фраз, ідіом, фразових дієслів і їх значень значно полегшує роботу письмового перекладача, але не замінює його! Різноманітність підходів до класифікації перекладацьких трансформацій насправді є перевагою, а не вадою. Вона заохочує перекладачів шукати нові та креативні способи якісної передачі змісту та адаптації перекладу до сучасних реалій і вимог. Відсутність єдиної усталеної системи класифікації трансформацій змушує перекладачів

експериментувати, що в результаті сприяє вдосконаленню методів перекладу для максимально точної передачі сенсу між мовами та культурами.

Лексичні та граматичні перекладацькі трансформації

- ✓ лексичні трансформації (генералізація, конкретизація, диференціація, логічний розвиток, повне перетворення, антонімічний переклад, компенсація втрат),
- ✓ граматичні трансформації (транспозиція, заміна, додавання й вилучення)

Таблиця 1

Generalization	Substitution of a word with a narrow meaning by a word with a general meaning e.g. <i>I've been waiting for you for <u>thirty minutes</u> — Я чекаю на тебе вже <u>півгодини</u></i>
Concretization	Substitution of a word with a general meaning by a word with a narrow meaning e.g. <i>He <u>came</u> at six o'clock — Він <u>прилетів</u> о б.</i>
Differentiation	Choosing among different equivalents in the target language e.g. <i>Він подарував їй <u>годинник</u> (a watch or a clock)</i>
Logical development (modulation)	Substitution of a source language word or phrase with a contextual one, which is logically connected with it. e.g. <i><u>The cafes became overcrowded, so we have gone home.</u> — <u>В кафе не було вільного місця, тому ми пішли додому.</u></i> <i><u>A minimum of four gunshots rang out, yet the delivery person emerged unscathed..</u> — <u>Було випущено принаймні чотири кулі, але <u>вони пролетіли повз.</u></u></i>
Full rearrangement	Entire reorganization of the phrase in the target language e.g. <i><u>Rick is aware of fact, that he is but a little frog in a big pond in this huge company.</u> — <u>Рік розуміє, що він — <u>один із багатьох у великій компанії.</u></u></i>

Antonymic translation	Translation with the help of antonyms e.g. <i>You should see him before his <u>departure</u>.</i> — <i>Тобі треба відвідати його, допоки він <u>на місці</u>.</i>
Compensation of losses	Rendering the meaning of a phrase with compensation of some elements, which cannot be translated directly e.g. <i>You could sense his profound embarrassment regarding his parents, evident from their use of phrases like '<u>he don't</u>' and '<u>she don't</u>' and such.</i> <i>Можна сказати, що він дуже соромився своїх батьків, адже вони говорили такі слова, як «<u>вуші</u>» й «<u>напротязі</u>».</i>
Transposition	Change of the word order in the phrases or sentences e.g. <i>The scale of corruption in Europe costs the economy EU at least 120 billion euros every year, <u>the European Commission said</u>.</i> <i>За повідомленням Європейської комісії, масштаби корупції у Європі вартують економіці ЄС принаймні 120 млрд євро на рік.</i>
Substitution	Substitution of a word form, parts of speech, parts of sentence e.g. <i>Oh, I'm no <u>dancer</u>, but I like watching her dance.</i> <i>Ой, я не <u>танцюю</u>, але мені подобається спостерігати, як танцює вона.</i>
Addition	Usage of additional words to render the meaning of the phrase better e.g. <i>Wherever she <u>go</u> — I follow.</i> <i>Куди б вона не пішла, я <u>завжди піду слідом за тобою</u>.</i>
Omission	Skipping words to avoid redundancy e.g. <i>So I paid my check. Then I left the room and went out.</i> <i>Я розрахувався і вийшов із кімнати.</i>

Основні способи перекладу

- Transcribing — method of conveying words by reproducing their phonemic structure. e.g. James – Джеймс.

- Transliteration — method of conveying words by reproducing their orthographic structure. e.g. Kyiv – Київ).
- Transcribing and transliteration combined (combination of the above-mentioned ways. e.g. Brighton – Брайтон).
- Practical transcribing (transcribing and adaptation to the existing rules of the target language. a.g. discrimination - дискримінація).
- Descriptive translation (translation in a descriptive way. e.g. – trainee – людина, яка проходить стажування)
- Loan translation (The coining of a compound term or expression through word-for-word translation of the elements that make up a similar compound in a different language , as стінгазета – wall newspaper).
- Historically-established translation (a word is reproduced with the traditionally established spelling form of the target language e.g. The Hague – Гаага, Basil the Blind - Василь Темний).
- Synonymous substitution (substitution by synonyms e.g. instruction – інструкція, директива, настанова, вказівка).

1.2 ПОНЯТТЯ ЛЕКСИЧНИХ ТА ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Карабан В.І зазначає, що **перекладацькі лексичні трансформації**—це різноманітні зміни, що вносяться до лексичних елементів вихідного тексту під час перекладу. Їх мета - максимально точно та адекватно передати семантику, стилістику та прагматику оригіналу з урахуванням норм і мовних традицій цільової мови та культури. Лексичні трансформації застосовуються у випадках, коли словникові відповідники вихідної мови не можуть бути використані через невідповідність значення чи контексту[6 с.300].

Види лексичних трансформацій

У дослідженнях лексичних трансформацій було багато класифікацій. Вчені-мовознавці варіювались у визначеннях видів трансформацій. Зазвичай їх поділяли на такі види: калькування, транслітерація, транскрипція, Лексико-семантичні заміни(генералізація, конкретизація, модуляція)

У своїй роботі Карабан В.І зазначає такі *види лексичних трансформацій*:

- Звуження значення слова - надання йому більш конкретного, специфічного сенсу.
- Розширення значення слова - надання йому більш узагальненого, генералізованого сенсу.
- Додавання нового слова, відсутнього в оригіналі, для роз'яснення чи компенсації.
- Вилучення слова, яке є зайвим або надлишковим у перекладі.
- Заміна слова однієї частини мови еквівалентним словом іншої частини мови.
- Зміна розташування слова у реченні порівняно з оригіналом[6 с.300-314].

Транскрибування і транслітерація - це способи перекладу лексичної одиниці вихідної мови через відтворення її форми буквами цільової мови. При

транскрибуванні відтворюється звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації - його графічна форма (буквений склад). На сучасному етапі перекладацька практика віддає перевагу транскрипції з частковим збереженням елементів транслітерації. Найчастіше такий спосіб застосовується для передачі власних назв та імен, які не змінюють своєї форми при перенесенні в іншомовний текст. *Such endeavors demand not just ample financial backing, but also clearance to leverage cutting-edge and potentially classified technological capabilities. The Ironiya and Sobolyatnik radar platforms, for example, represent relatively modern advancements in this arena[7].*

Такі зусилля вимагають не лише значної фінансової підтримки, але й дозволу на використання передових і потенційно засекречених технологічних можливостей. Наприклад, радіолокаційні платформи «Іронія» і «Соболятник» є відносно сучасними розробками в цій галузі.

При перекладі «the Ironiia and Soboliatnyk» було застосовано метод транскрипції з елементами транслітерації цих власних назв.

Через значні відмінності між фонетичними і графічними системами різних мов, відтворення форми слова з вихідної мови засобами цільової мови зазвичай є досить умовним і приблизним процесом.

Калькування - це спосіб перекладу лексичної одиниці, при якому її складові частини (морфеми чи слова) замінюються їхніми лексичними відповідниками в цільовій мові. При цьому нове слово в цільовій мові зберігає структуру вихідної лексичної одиниці. Наприклад, в англійську мову були калькованими українські слова "словосполучення" як "word-combination", "консерви" як "conserves" тощо. В деяких випадках під час калькування порядок елементів може змінюватися: замість буквального "місто-перенаселене" утворюється калька "population-stifled city".

Багато словосполучень у політичній, науковій і культурній сферах, фактично, є кальками.

Як зазначає Масальський В. І. «На відміну від транслітерації, калькування рідко є простою механічною операцією буквального перенесення вихідної форми в цільову мову. Часто доводиться застосовувати певні

перетворення чи модифікації під час калькування. У першу чергу це стосується зміни відмінку, кількості слів у словосполученні, афіксів, порядку слів і т. д» [30, с. 35]

“In the wake of discussions with Ukraine's foreign minister in Brussels, Mr. Stoltenberg stressed the paramount importance of preventing an escalation of tensions. He issued a stern caution to Russia, advising against any "aggressive actions" on their part[8]”.

Після переговорів із міністром закордонних справ України в Брюсселі, пан Столтенберг заявив, що важливо не допустити виходу напруги з—під контролю. Він застеріг Росію від будь—яких «агресивних дій».

Ukraine’s foreign minister—міністр закордонних справ України. У цьому випадку можна побачити, що Ukraine’s перейшло в кінець фрази та переклад фрази відбувається за допомогою відповідних елементів мови перекладу.

Конкретизація— це заміна слова чи словосполучення з ширшим, більш загальним значенням на слово/словосполучення з вузким, більш конкретним значенням під час перекладу. Українській мові притаманна тенденція до конкретності, тому конкретизація вихідного значення часто застосовується, якщо ступінь інформаційної деталізації вихідної одиниці є нижчим, ніж у відповідника цільової мови.

Конкретизація буває мовною та контекстуальною. Мовна конкретизація зумовлена розбіжностями між мовами, зокрема відсутністю в цільовій мові лексичного відповідника з таким же широким значенням, відмінностями у стилістичних характеристиках чи вимогами граматичної структури. При контекстуальній конкретизації вибір більш конкретного слова/словосполучення визначається контекстом висловлювання.

При перекладі українською мовою застосовується конкретизація щодо дієслів руху та дієслів: make, have, come, say, get, be, go, give, take, etc.

Minsk is served by direct flights from destinations across Middle East — including Beirut, Dubai and Baghdad.[9]

Мінськ обслуговується прямими рейсами з країн Близького Сходу, включно з Бейрутом, Дубаем та Багдадом.

By the time he realised his mistake and had rushed to the correct platform, the transfer between the two drivers had been delayed by two minutes, leading to a one—minute delay in the train's departure and a one—minute delay in warehousing the train at the depot.

На той час, коли він усвідомив помилку і прибіг на правильну платформу, передача потяга від одного машиніста до іншого затрималася на дві хвилини, що врешті—решт призвело до хвилинної затримки відправлення, а також хвилинної затримки в розміщенні потяга в депо.

Генералізація вихідного значення застосовується, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища, ніж у відповідної їй за змістом одиниці в мові перекладу. Це полягає в заміні конкретного поняття загальним, виду — родом. Це пов'язано з особливістю англійської лексики, оскільки слова в англійській мові часто мають більш абстрактний характер, ніж відповідні українські слова.

Train company JR West fined the man after a work mix—up in June 2020 caused a one—minute delay to operations.

Компанія JR West оштрафувала чоловіка після затримки потяга на хвилину в червні 2020 року.

Train company JR West було замінено на Компанія JR West і було вжито в ширшому сенсі, ніж в оригіналі.

The spokesperson for the UK Prime Minister described the border situation as "concerning" and stated that Britain would support Ukraine "in the face of Russian hostility."».[10]

Речник прем'єр-міністра Великобританії заявив, що ситуація на кордоні є «такою, що викликає занепокоєння» й що Британія підтримає Україну «в умовах ворожості Росії».

При перекладі було прибрано Boris Johnson's.

У своїй роботі М. Бейкер, вивчає проблему розбіжності лексики та граматики між мовами, а також стратегії для розв'язання даних питань. Якщо відсутній відповідний семантичний еквівалент у мові перекладу, Бейкер рекомендує використовувати можливості семантичного поля—замінювати

гіпонім(слово, семантично підпорядковане іншому слову) гіперонімом(слово з більш широким значенням, яке виражає загальне, родове поняття), якщо відсутній відповідний термін у мові перекладу. Ця стратегія має назву— генералізація значення та її можна визначити як лексичну трансформацію [34, с. 79].

Модуляція, або смислове узгодження—означає заміну слова або словосполучення з оригінальної мови на відповідний вираз у мові перекладу, значення якого не береться зі словника, а логічно випливає з контексту.

*Doctors have been **pulled away** from giving vaccinations to treat scorpion bites, the official added.*

*Він додав, що лікарі, які робили вакцинацію від ковіду, **тепер змушені** лікувати укуси скорпіонів.*

Pulled away замінено на «*тепер змушені*» згідно контексту

Також виділяють такі різновиди лексико—семантичні трансформації: додавання, вилучення, компенсація, смисловий розвиток, цілісне перетворення.

Прийомам лексичного додавання називається введення додаткових слів через відмінності в структурі речень та тим, що короткі речення англійською мовою перекладають українською розгорнутіше. Відсутність відповідника у мові перекладу також є причиною для застосування цієї трансформації.

Наприклад:

Japan's rail system is known for its reliability. In 2017, a railway company issued an apology following an incident where one of its trains departed a station 20 seconds earlier than scheduled. [11]

Японська залізнична система відома своєю надійністю та пунктуальністю. У 2017 році залізнична компанія *перепросила* пасажирів після того, як один із її потягів рушив зі станції на 20 секунд раніше.

Its reliability було перекладено як «надійністю та пунктуальністю» та issued an apology— перепросила пасажирів. У кожному з цих випадків було доповнено переклад лексичними одиницями з мови перекладу.

Прийом вилучення є протилежним прийому додавання в перекладі.

Прийому вилучення характерний відмовою від надлишкових мовних одиниць під час процесу перекладу.

A 70—year—old man has shot dead a brown bear in south—western France after it attacked and injured him *while he was out hunting wild boar*, officials say.[12]

70—річний чоловік застрелив бурого ведмедя на південному заході Франції після того, як той напав і поранив його, повідомляють чиновники.

Тут в англійському тексті надлишковою є “*while he was out hunting wild boar*”, звідси вилучення в українському перекладі.

Прийом смислового розвитку—один з найскладніших перекладацьких прийомів, подібно до інших прийомів лексичної трансформації полягає у відході від прямої словникової відповідності перекладеному слову чи словосполученню. Це означає, що переклад не базується безпосередньо на значеннях, вказаних у словнику. У цьому контексті смисловий розвиток не різниться за принципами від більш простих прийомів лексичної трансформації, таких як диференціація та конкретизація значень. Це якісно складніший прийом, який так само потребує від перекладача здатності до логічного мислення.

Враховуючи це, важливо усвідомити, що смисловий розвиток, подібно до інших методів лексичної трансформації, завжди стосується не одного окремого слова, а принаймні словосполучення чи навіть смислової групи. Тому всі методи лексичних трансформацій слід розглядати як окремі випадки розкриття контекстуальних значень слів. Метод смислового розвитку полягає у заміні словникового еквіваленту при перекладі контекстуальних слів, логічно пов'язаних з ними. Сюди відносяться різні метафоричні й метонімічні заміни, розроблені на основі категорії перетину.

З врахуванням того, що всі значущі частини мови поділяються на три категорії - предмети, процеси та ознаки, під час перекладу спостерігається вражаюча різноманітність замін як всередині кожної категорії, так і між різними категоріями. Для передачі одного й того ж змісту іншомовними засобами часто не має значення, якою формою слова буде виражено цей зміст. Предмет може

бути замінений його ознакою, процес - предметом, ознака - предметом чи процесом і т.д..

Виділяють 6 таких видів: **заміна процесу його наслідком, процесу його причиною, причини наслідком, слідства причиною, причини процесом, слідства процесом.**

Tournament director Craig Tiley has stated that players who are not vaccinated will be prohibited from participating in the 2022 Australian Open.[13]

Гравці, які не вакцинуються не зможуть брати участь у Відкритому чемпіонаті Австралії 2022 року, заявив директор турніру Крейг Тайлі.

У перекладі причина (невакциноваці гравці — у прямому перекладі) замінено його процесом –вакцинування.

Приєм цілісного перетворення—різновид смислового розвитку. Приєм цілісного перетворення - це зміна окремого слова або навіть цілого речення, коли перетворення відбувається не по частинах, а як єдине ціле.

Це характерно й в інших прийомах лексичних трансформацій. Традиції мовленнєвих актів полягають в різних перетворення лексичних одиниць і закріпленням їх як словникової відповідності.

How do you do? Привіт, добрий день, вітаю.

Never mind. Нічого, не переймайтеся.

Forget about it. Краще не говорити про це.

Shut up! Замовкни!

Promoter Hearn remarked, "It was a significant defeat. Congratulations to Alycia. She made a powerful statement tonight. Massive respect. Terri will bounce back, we're extremely proud of her, but tonight belongs to Alycia Baumgardner"[14].

Промоутер Хірн додав: «Це було значною поразкою. Молодець, Алісіє. Сьогодні ввечері вона зробила заяву. Поважаю. Террі повернеться, ми дуже пишаємося нею, але цей вечір присвячується Алісії Баумгарднер».

При перекладі well done було замінено на «молодець».

Компенсація— це метод перекладу, при якому елементи сенсу, прагматичні значення, а також стилістичні нюанси, точна передача яких неможлива, втрачаються при перекладі. В тексті перекладу сенс передається за допомогою

інших засобів. При цьому ці елементи можуть з'явитися необов'язково в тому ж місці уривку тексту, що й в оригіналі.

Л. В. Бреєва й А. А. Бутенко зазначають, що компенсація— одна з найскладніших трансформацій і описати її найважче[16].

У кожній мові є деталі, які не можуть бути відтворені засобами інших мов окремо, тому цілком логічно, що ця втрата має бути компенсована в перекладі.

У цьому контексті мова йде про порушення смислового і стилістичного порядку. Прийом компенсації полягає в передачі смислового значення або стилістичного відтінку не там, де вони виражені в оригіналі, або не такими ж засобами, як в оригіналі. Якщо перекладач вимушений зменшити стилістичне забарвлення чи експресивний заряд слова під час перекладу, то він, звичайно, має зберегти експресивне значення слова або словосполучення. У разі неможливості знайти таку відповідність, він відшкодовує цю втрату за допомогою прийому компенсації[17].

Ось приклад компенсації при перекладі з англійської українською:

Dozens of workers have been taken off a North Sea platform due to flooding in the accommodation block.[18]

Десятки працівників були евакуйовані з платформи в Північному морі через затоплення житлового блоку.

Dozens — дослівно означає дози, та воно перекладено як десятки. Ця форма слова в цьому значенні є популярнішою в використанні українською мовою.

Граматичні трансформації

Мовознавці виділяють різноманітні види граматичних трансформацій. Зокрема, В. І. Карабан зазначає типи граматичних трансформацій, такі як: **заміна, перестановка, вилучення, додавання**[25 с.308-314].

Мамрак А. В. класифікує граматичні трансформації(з огляду на здобутки української школи перекладознавства) як: вилучення, перестановка, заміна, додавання

Перестановка—це перекладацька трансформація, де послідовність словосполучень, слів, речень чи частин речень в перекладеному тексті змінюється порівняно з оригіналом. Це робиться для забезпечення більш природного порядку слів в перекладі відповідно до її граматичних та стилістичних норм. До видів перестановок належать перестановки окремих словосполучень, шматків складних речень, слів, повних речень у межах тексту.

Прийом перекладацької заміни полягає у відтворенні одиниць вихідної мови (слів, словосполучень) засобами іншої мови шляхом використання лексичних відповідників, близьких за значенням. Перекладачі часто вдаються до таких заміни, коли зіштовхуються з культурними або мовними розбіжностями між вихідною та цільовою мовами. Так, певні ідіоматичні вирази або розмовна лексика можуть не мати прямих еквівалентів, і тоді для адекватної передачі їх змісту необхідно підібрати відповідники, характерні для культури та мови реципієнта перекладу.

Прийом додавання як перекладацька трансформація передбачає розширення тексту перекладу шляхом введення до нього лексичних одиниць (слів, словосполучень), відсутніх у вихідному тексті. Перекладачі вдаються до такого прийому з кількох причин: для конкретизації, уточнення значення певних елементів оригіналу, надання додаткових відомостей, необхідних для

кращого розуміння реципієнтами, а також для підсилення виразності, експресивності речень у перекладі та для розуміння цільової аудиторії.

Перекладацька **трансформація вилучення** є прямо протилежною до трансформації додавання. Вона передбачає навмисне вилучення певних граматичних елементів або їх комбінацій зі змісту перекладеного тексту. Перекладачі застосовують цей прийом для досягнення максимальної адекватності та природности перекладу тоді, коли в оригіналі присутні мовні елементи або явища, невластиві мові перекладу. Їх буквальна передача може призвести до нерозуміння або спотворення змісту. Крім того, вилучення використовується для усунення надлишкових граматичних елементів.»[6]

Міщенко Н. стверджує, що для адекватного перекладу мови оригіналу потрібно не тільки знаходити відповідні лексичні одиниці та терміни, але й віднаходити граматичні конструкції і стилістичні особливості, які відповідатимуть мові перекладу [29].

Для подолання зазначених проблем у перекладі використовуються граматичні трансформації з метою відтворення структурних аспектів речення відповідно до мовних норм перекладу. Вважається, що без граматичних трансформацій переклад не є можливим. Граматичні трансформації — це перебудова речення і різноманітні заміни одиниць мови. Англійська та українська мови є різними частинами індоєвропейської родини. Граматична структура може відрізняється в категорії числа, роду та інших граматичних форм і структур. Це є певним викликом і завданням для перекладача, коли в оригінальному тексті певна граматична конструкція частково, якщо не повністю, не відбивається в мові перекладу. Функціональні характеристики також не оминула така участь і саме тому перекладач використовує граматичних трансформації. Граматичні аспекти, такі як порівняльні ступені прикметників або форми числа для іменників, можуть відобразитися в обох мовах схожими принципами.

У своїй роботі Кобякова І. вказала такі шляхи перекладу атрибутивних підрядних з функцією приєднання з англійської мови українською: використання складносурядного або складнопідрядного речення, прийому

членування речень, вставного слова і компресії. Ці способи за певних обставин є ефективним та допомагають запобігти складнощів під час процесу перекладу [20].

Є велика кількість поділів граматичних трансформацій, що ґрунтуються на трьох наріжних аспектах: об'єднання та членування речень, заміни граматичних конструкцій. Науменко Л. та Гордєєва А. класифікували їх таким чином:

- внутрішній поділ;
- зовнішній поділ;
- внутрішня інтеграція;
- зовнішня інтеграція;
- перестановка слів;
- компенсація. [21 с. 32]

Одним з найбільш використовуваних перетворень є поділ речення на внутрішній та зовнішній. Внутрішній поділ полягає у трансформації простого речення складносурядним або складнопідрядним реченням під час процесу перекладу [28 с. 28].

Зміна порядку слів—це трансформація, яка полягає в зміні порядку слів в перекладі, порівняно з оригіналом відповідно до норм синтаксису мови. [21 с. 27]. Порядок слів в українській та англійській мовах є схожим, та в українській мові структура є більш гнучкою. Інформація знаходиться в закінченнях іменників, прикметників чи дієслів, а в англійській мові - у закріпленому порядку членів речення. При перекладі англійською мовою з української, слід дотримуватися певного порядку слів, тобто того, який є характерним для мови перекладу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ» ми провели глибинний огляд перекладацьких трансформацій. Ми розглянули різні аспекти лексичних та граматичних трансформацій та проаналізували їхнє значення у процесі перекладу текстів з англійської мови українською.

Під час аналізу поняття перекладацьких трансформацій у перекладі ми дослідили різні точки зору науковців щодо цього перекладацького терміну та його незамінності в процесі перекладу. Це дало змогу внести ясність щодо процесу перекладу та як перекладачі змінюють текст перекладу для досягнення адекватності й точності в передачі інформації мовою перекладу.

Цей розділ було присвячено розгляду різних видів лексичних та граматичних трансформацій. Ми проаналізували кожен із вищенаведених у магістерській роботі вид трансформацій і навели деякі приклади, що допомогли зрозуміти суть перекладацьких трансформацій на практиці.

Ми опрацювали такі види лексичних трансформацій: генералізація, конкретизація, диференціація, логічний розвиток, повне перетворення, антонімічний переклад, компенсація втрат. Також було описано такі різновиди лексико—семантичних трансформацій: цілісного перетворення, смислового розвитку, лексичного додавання, вилучення та компенсацію. Розглянули такі граматичні трансформації як: транспозиція, заміна, додавання й вилучення.

Отже, у цьому розділі детально описані лексичні та граматичні трансформації в перекладі та їх роль в перекладі. Вивчення цих аспектів є

одним з етапів покращення перекладацьких навичок майбутнього перекладача та вибору адекватних перекладацьких рішень.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ

2.1 Визначення юридичного перекладу

Україна—європейська держава та рухається шляхом розвитку як майбутній член Європейського Союзу. У тісній економічній, військовій, політичній та культурній співпраці, як зазначає Павло Клімкін, з «країнами як Заходу так і НеЗаходу» [43] така співпраця можлива за умови взаєморозуміння між країнами і тут роль мови міжнародного спілкування є однією з ключових.

Поява значної кількості різноманітних правових документів є прямим наслідком розвитку зовнішньополітичних зв'язків. Ці документи потребують якісного перекладу для ефективної роботи в міжнародних взаєминах, над якими Україна працює. Нагальність якісного перекладу текстів міжнародної співпраці, зокрема англомовних, зростає, оскільки переклад є необхідною складовою взаємодії між країнами, що грає ключову роль у теперішньому світі. Під час перекладу документів необхідно дотримуватися єдності термінології між оригінальним текстом і перекладом, але існують розбіжності, які зумовлені природою походження термінів та відмінностями в національних правових системах. Для забезпечення якісного перекладу текстів міжнародної співпраці, перекладач повинен мати вміння не лише володіти мовою оригіналу та мовою перекладу, але й мати знання в галузі юриспруденції, економіки та знати ази політики. Перекладачам слід приділяти особливу увагу використанню термінології у текстах документів та правових актів. Переклад термінів у текстах міжнародної співпраці є актуальною проблемою як у теорії, так і у практиці перекладу.

Питання узгодженості термінології між мовою оригіналу та мовою перекладу вважається одним із питань, які виникають під час роботи. Вимоги щодо вживання термінології є наріжним каменем цього, як і потреба підбору відповідників, потреба в глибинному розумінні процесів і реалій мов. Обмін інформацією між інституціями країн є основою співпраці, мовний аспект відіграє одну з ключових ролей у забезпеченні адекватності й точності передачі законодавчих норм та зобов'язань між різними групами націй та культур. Наявність різноманітних технічних засобів для перекладу, проблеми адекватності передачі змісту і форми тексту є доволі навальними. Відмова від дослівного перекладу та використання перекладацьких трансформацій для збереження суті та адаптування до мови перекладу є базовими стратегіями перекладачів. Всі ці аспекти є чинними у сфері вивчення перекладу, адже юридичний переклад є одним із найважчих видів перекладу, нарівні з медичним та фінансовим, адже йдеться про людські життя та гроші.

Коломієць Л. В. вважає, що визначення стратегії перекладу перекладачем не обмежується лише жанром оригінального тексту та суб'єктивними уподобаннями перекладача, але й такими об'єктивними факторами як:

- цільова аудиторія, для якої зроблено переклад;
- кількість перекладів певного тексту в цільовій літературі[44].

Білозерська Н. П. стверджує, що у випадку перекладу спеціалізованих текстів необхідно не лише відтворювати термінологічні одиниці мовою перекладу, але також мати розуміння щодо специфіки перекладу самих термінів. Це включає їх класифікацію, способи утворення, походження та функціонування (незалежно від меж терміносистеми). [36]

Переклад у сфері права вимагає використання офіційної мови відповідної юрисдикції й охоплює широкий спектр текстів, таких як документи, що засвідчують особу, фінансові документи, офіційні звіти, стенограми, подані патенти, прецеденти та судові рішення, свідчення свідків. Потреба в юридичному перекладі також стосується імміграційних документів, судових

документів, статутів, заповітів та багатьох інших офіційних національних та міжнародних документів.

Юридичний переклад є складним завданням через специфічну термінологію, взаємодію з культурними відмінностями та різницю в мовах. Він передбачає не лише заміну одного слова іншим, але й перенесення юридичних концепцій на іншу мову. У зв'язку з різницею в правових термінах і традиціях перекладач повинен точно визначити, яку мову використовувати для цільової юрисдикції.

Теорія Даниленко В. про терміни, має практичне значення для нашого дослідження. Згідно з думкою автора, терміни є основною характеристикою лексики наукової мови, а отже, важливою частиною її інформаційного змісту. Загальноживана лексика істотно відрізняється від складу наукової мови через термінологію. Відмінність полягає в таких аспектах: семантично (вони називають лише спеціалізовані поняття, кожен із них має унікальне значення); функціонально (терміни не лише називають, але й визначають поняття); у сфері використання (терміни є засобами професійного спілкування(основна функція)); за джерелами, методами та засобами формування; за семіотичним складом одиниць найменування. [37]

Як зазначила у своїй статті Шаблій О. А «Відповідно до загальної, літературної та спеціальної класифікації перекладу—юридичний переклад належить до категорії спеціалізованого перекладу. Переклад у галузі права (далі ЮП юридичний переклад) на відміну від інших видів фахового перекладу, не лише сприяє міжнародній фаховій комунікації, але й має одну функціональну особливість, а саме прямо (через набуття текстом перекладу юридичної сили) чи опосередковано (праці P. Sandrini, S. Pommer, E. Wiesmann та ін.) та, як наслідок, впливає на розбудову права країн та їх мови. Тож, суттєвої специфіки кожному новому перекладацькому процесу додає комбінація вихідної правничої мови (ВПМ) та правничої мови перекладу (ПМП). У цьому дослідженні ми розрізняємо між мовою права (МП), під якою розуміємо чинне законодавство та правничою мовою (ПМ мовою права в широкому розумінні), яка охоплює не лише законодавчо закріплену лексику,

але й лексику яка набула юридичне визначення в правознавчій літературі та лексикографії...» [5, с. 96].

Юридичний переклад, як і будь—який інший переклад, це заміна мови оригіналу мовою перекладу. Проте він відрізняється тим, що право є залежним від культури. Потрібно звертати увагу на походження правової системи мов перекладу, їх належність до правової сім'ї. Він використовує термінологію та поняття, що характерні для правової системи, яка є переважною в країні, звідки походить вихідний документ. З розвитком процесів глобалізації зростає потреба в юридичному перекладі, щоправда, у зв'язку з посилення настроїв ізоляціонізму в Сполучених Штатах Америки цей процес дещо сповільнився. У деяких країнах існує чітко виражений розрив між світським і релігійним правом, але ці два аспекти не завжди розділені чітко. Наприклад, у Саудівській Аравії правова система значною мірою ґрунтується на принципах ісламу, проте уряд також включив до неї деякі світські закони з метою підтримки бізнесу країни на світових ринках. Марокко має правову систему, яка є синтезом французького та ісламського права. Юридичні перекладачі мають знаходити еквіваленти для термінів, що мають культурні відмінності, особливо відносно понять, процедур, інституцій та персоналу. Проте, розвиток європейського та міжнародного права відбувається так швидко, що це дає підстави вважати більшу стандартизацію правових норм одним із вірогідних шляхів до вирішення цього питання.

Адекватний переклад термінів дає змогу найточніше відтворити та передати юридичну концепцію з мови оригіналу, а також виявити відповідник у мові перекладу та в її системі, або застосувати методи для вирішення проблеми відсутності відповідника.

Праці Токарської А. С. та Кочана І. М. описують термінологію права як збірність термінів, що використовуються для умовного позначення правничих явищ та понять, що характерні для галузей правознавства, таких як законодавство та судочинство. [35, с.21]

Дослідники Гринаф та Катридж наводять таку паралель порівняння: термін та математичні знаки з формулами, що не є складовою словника мови. Французький дослідник Е. Жільбер описав терміни як складові неповторної наукової мови, з браком ясності та логіки. Ж. Вандрієс та Й. Сміт прирівнюють терміни до жаргонів [38, с.45]. Л. Дьодерлайн охарактеризував термін таким чином: Finis «кінець» (das Ende) — це кордон, що означає кінець; а Terminus — Встановлена штучно, де деякі аспекти мають бути закінченими.[39]

Згідно з Артикуцією Н. В. , юридичний термін має відображати певне поняття правової сфери із цивільного життя, а також мати визначення в літературі юриспруденції. [40, с.9]

Даниленко В. П. вважає, що основна різниця термінології від загальноживаної одиниці— термінологічна одиниця має чітке значення й в логічній послідовності відокремлює якості для опису ознак загальноживаної одиниці. Таким чином базується класифікація понять. [41, с.32].

Спеціалісти з юридичного перекладу вкладають у поняття «точності перекладу»— еквівалентність впливу на цільового читача. Така інтерпретація цього поняття призводить до неабияких змін у тексті перекладу. Можливо, перекладач це не просто спеціаліст із відтворення тексту мови оригіналу на мову перекладу, а є творцем тексту.

Кацавець Р. В. підкреслює у своїй роботі, що лексичні одиниці можна називати термінами лише в тому випадку, коли вони використовуються у фаховій лексиці мови (лексиці для спеціальних цілей), а не у звичайній лексиці. Отже, значення має професійний контекст терміну, а не термінологічної одиниці [42, с.63].

Точність повинна бути еквівалентна ідеї тексту, а не самому тексту в документі. Наприклад, у меті, яку висловив у своїй правках до законопроекту народний депутат.

Юридичний переклад класифікується також згідно з функціями текстів юриспруденції у мові оригіналу на наступні категорії:

- (1) *Переважно розпорядчі* (кодекси, контракти, постанови, закони, конвенції та договори, нормативно—правові документи, що містять правила поведінки або норми.);
- (2) Головним чином це *описові, а також розпорядчі*, наприклад, судові рішення та правові інструменти, що застосовуються для виконання судових та адміністративних проваджень, такі як позови, заяви, запити, апеляції, клопотання тощо;
- (3) *Описові*. Такі як наукові праці, написані вченими—юристами або підручники з юриспруденції, статті тощо.

При перекладі юридичних текстів важливо звертати увагу на два ключові аспекти: відповідність юридичних термінів і правових понять у перекладі, а також адекватність використаної термінології. Це сприяє розвитку професійної компетентності перекладача та поглибленню його знань у юриспруденції. При перекладі англomовного юридичного матеріалу необхідно враховувати, що це вимагає більше, ніж просто аналіз мови. Важливо провести докладний аналіз усього тексту та зрозуміти його суть перед початком перекладу. Проте не можна знехтувати лінгвістичним аспектом тексту, навіть якщо у вас є глибокі знання відповідної галузі. Перекладач повинен мати розуміння стратегій перекладу англomовного юридичного матеріалу. Створення якісного юридичного перекладу— це дуже кропітка праця. Переклад має чітко передати зміст оригінального тексту. Необхідно зберегти той самий тон і рівень мови. Юридичний переклад не повинен містити граматичних помилок. Коли йдеться про міжнародні договори, двозначність може бути дипломатичною тактикою. У художньому перекладі двозначність не завжди вважається вадомою. Але, виконання якісного та адекватного юридичного перекладу вимагає уникати «тлумачення» двозначностей.

2.2 Способи перекладу юридичних текстів

Для заповнення лексичних прогалин, спричинених культурно—обумовленими термінами мови оригіналу, перекладачі законів використовують такі перекладацькі рішення: транскрипцію, транслітерацію, функціональний підхід до перекладу, запозичення, адаптацію, лексичне розширення та описову заміну.

— Транскрипція: є прийнятною процедурою перекладу лише тоді, коли термін мови оригіналу вже натуралізувався в термінології мови перекладу або значення терміну очевидне з контексту.

—Транслітерація: вказує на транскрипцію терміна мови оригіналу з використанням алфавіту мови перекладу, коли термін мови оригіналу з'являється як запозичення в мові перекладу. Зазвичай такі терміни беруть у лапки або виділяють курсивом.

Функціональний підхід до перекладу спрямований на створення тексту, який відповідає культурним очікуванням цільового читача. На відміну від традиційних перекладацьких підходів, функціональний підхід до перекладу стверджує, що один і той самий текст може бути перекладений по—різному на основі комунікативної функції перекладеного тексту.

— Запозичення: при запозиченні в перекладі складного слова або виразу вони перекладаються мовою перекладу дослівно. Дослівний переклад використовується тоді, коли вихідний термін є семантично вмотивованим або зрозумілим.

— Адаптація: при адаптації використовується культурний еквівалент мови оригіналу, що означає заміну усталеного запозичення культурним еквівалентом у мові перекладу.

— Лексичне розширення: при лексичному розширенні додаткова інформація або вставляється в сам текст, або надається подібним до допоміжних матеріалів, таких як глосарії або примітки на полях.

— Описова заміна: використовується в складі перекладацьких словосполучень, які складаються з транслітерованого терміна мови перекладу, за яким у дужках подається описова заміна. До неї вдаються тоді, коли між культурно-специфічним терміном мови оригіналу та юридичною термінологією мови перекладу немає точного відповідника, який може позначати одне й те саме правове поняття.

Переклад юридичних текстів класифікується згідно з темою текстів мови оригіналу на такі категорії: (а) переклад національних законів та міжнародних контрактів; (б) переклад юридичних документів фізичних чи юридичних осіб; (в) переклад наукових праць із права; (г) переклад практики судових засідань.

Юридичний переклад також можна класифікувати згідно з статусом текстів мови оригіналу: (а) переклад законів, які мають юридичну силу, наприклад, законодавчих актів; (б) переклад законів, що не мають юридичної сили, наприклад, наукових праць із юриспруденції. Тож, можна класифікувати юридичний переклад відповідно до функцій юридичних текстів у мові оригіналу.:

(а) Переклад законів, наприклад, статутів;

(б) Переклад законів, що не мають юридичної сили, наприклад, наукових праць із юриспруденції.

Юридичний переклад можна класифікувати також відповідно до функцій юридичних текстів у мові оригіналу:

- (а) Переважно розпорядчі (угоди та конвенції, закони, кодекси, контракти, постанови, договори);
- (б) В основному описові та певні розпорядчі (правові документи, які застосовуються для виконання судових та адміністративних рішень, такі як позови, клопотання, запити, апеляції та інші.

2.3 Типи юридичних документів ЄС

Юридичні документи на рівні державних інституцій— це узгоджені письмові матеріали між державами та іншими міжнародними суб'єктами, які містять норми права та обов'язки сторін у міжнародних взаєминах. Ці документи можуть мати форму угод, конвенцій, договорів, протоколів, резолюцій, декларацій, і т. д.

Такі документи визначають права та обов'язки держав, встановлюють стандарти і принципи, які регулюють міжнародні взаємини, і служать основою для вирішення міжнародних суперечок. Важливо розуміти значення міжнародно—правових документів.

Безліч міжнародних документів мають юридичну силу. Держави, що підписали та ратифікували документи в спосіб, який передбачений законодавством певної держави, матимуть зобов'язання дотримуватися їх положень. Деякі з них є міжнародними, тоді як інші є регіональними і стосуються певного регіону чи групи держав.

Міжнародні документи встановлюють загальні правила та норми, що стосуються договорів, територіального суверенітету, прав людини, міжнародних організацій, міжнародного гуманітарного права, мирного врегулювання конфліктів, міжнародного торговельного права, міжнародного

морського права та багато іншого. Міжнародне право описує рамки для мирного співіснування та співпраці між державами в глобальному контексті. Вони встановлюють правила гри для держав та інших суб'єктів, і забезпечують захист їх прав та зисків у міжнародних взаєминах. Часто міжнародні документи включають положення щодо мирного вирішення суперечок та процедур врегулювання конфліктів, але не завжди мають механізми примусу щодо держав—порушниць міжнародного права.

Юридичні документи значно відрізняються один від одного. Перекладачу необхідно враховувати специфіку кожного юридичного тексту. Юридична мова, так само як і будь—який інший мовний засіб, є відображенням соціальної практики, і юридичні тексти завжди мають певні відмітки цієї практики чи організаційного контексту. «У кожній країні існує власна юридична мова, яка є віддзеркалення соціальної реальності її правової системи». Перекладачі юридичних текстів змушені долати культурні бар'єри між мовою оригіналу та мовою перекладу. Якщо коротко— «створити» версію закону, яка була написана в іншій культурі та мові й адекватно її відтворити мовою перекладу. Міжнародно—правові документи грають важливу роль у глобальній системі права і врегульовують взаємини між державами та іншими міжнародними суб'єктами.

Про законодавство ЄС ми можемо дізнатися з їхнього офіційного вісника. Він має назву—Офіційний вісник Європейського Союзу, який розміщує закони та офіційні акти ЄС, друкують кожного робочого дня 24 мовами ЄС, які є офіційними.

Офіційні нормативно-правові документи ЄС, що належать до офіційно-ділового стилю законодавчого підстилю, мають на меті регулювати відносини між державами-членами ЄС. Вони є формалізованими, спрощеними та відповідають єдиному спільному стандарту (міжнародному прототипу). Ці документи характеризуються високим рівнем абстрактності, офіційності, беземоційності та стислості (за винятком преамбул). Вони також відзначаються нормативною впорядкованістю, структурованістю джерел, структурно-

жанровими особливостями певного типу законодавчого тексту, традиційними стереотипними формулюваннями та викладом правового змісту, чіткою юридичною технікою укладання та інтерпретації. Крім того, їм притаманні характерні граматичні конструкції та складний синтаксис, насиченість фаховою термінологією, мовними штампами та кліше. Важливо також враховувати кодований характер законодавчого підстилю офіційно-ділового стилю під час перекладу та не порушувати його узусу та норм.

Як зазначено в Офіційному віснику Європейського Союзу «It consists of three series:

—L series: Legislation;

—C series: Information, Notices;

—S series: Addendum to official journal of the EU.

L series:

—legislative acts (L 1),

—non-legislative acts (L 2),

—other acts (L 3),

—acts passed before first December 2009 under the EC Treaty, the EU Treaty and the Euratom Treaty (LIV) (temporary section, now obsolete),

—corrigenda.

In addition to the L series, there is an L... I series for urgent acts.

C series:

—resolutions and opinions (C I),

—information (C II),

—preparatory acts (C III),

—notices (C IV),

—announcements (C V),

—corrigenda

S series

The S series (S = supplement)» [46, с.19].

Далі зазначено типи законодавчих актів:

«L 1 — Legislative acts

—Regulations

—Directives

—Decisions

—Budgets

L 2 — Non-normative acts

—International agreements

—Regulations

—Directives

—Decisions

—Recommendations

—Guidelines

—Rules of procedure

—Acts passed by international contracts

—Interinstitutional agreements

L 3 — Different acts

—European Economic Area

L 4 — Acts passed before 1 December 2009 under the EC Treaty, the EU Treaty and the Euratom Treaty» [46, с.20]

Далі зазначена класифікація документів «C series:

C I — Recommendations, opinions and resolutions

—Resolutions

—Recommendations

—Opinions

C II — Information

—Interinstitutional agreements

—Joint Declarations

—Information from EU bodies, offices, institutions and agencies

C III — Preparatory acts

—Member States' initiatives

—European Parliament

—Council

—European Commission

—Court of Justice of the EU

—European Central Bank

—Court of Auditors

—High Representative (the Body for Foreign Affairs and Security Policy.)

—European Economic and Social Committee

—European Committee of the Regions

—European Investment Bank

—European Union offices and agencies» [46, c.29].

Висновки до розділу 2

У розділі «ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ» ми провели дослідження юридичного перекладу. Можна означити такі перекладацькі трансформації та прийоми: калькування, транскодування, заміна; описовий переклад; конкретизація, генералізація, модуляція, додавання, вилучення. Ці трансформації стають в нагоді перекладачеві та допомагають залишити незмінним значення термінології з можливою зміною в структурі. Переклад термінології юриспруденції українською мовою буває досить проблематичним, тому переклад такої термінології є складною задачею, яка іноді потребувати консультацій у юристів для забезпечення адекватного перекладу.

Ці перекладацькі питання вирішуються завдяки глибокому поглибленню в культури мови оригіналу та перекладу, розумінням міжнародних юридичних та економічних процесів та досконалим знанням мов.

Отже, перекладацькі методи, які використовуються під час перекладу документації юридичного напрямку не є специфічними, а отже, універсальними.

В Офіційному віснику Європейського Союзу ми розглянули і проаналізували типи юридичних документів ЄС. Основним підвидом

юридичного перекладу є переклад законотворчості. Це дало змогу оцінити⁴⁴ рівень ієрархічної структури інституцій ЄС, наскільки вона продумана і який потрібен рівень компетенції перекладача для роботи в Центрі перекладів для органів Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 3 ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ТА ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В АСОЦІАЦІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

3.1 Особливості застосування лексичних трансформацій у перекладі Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Для аналізу лексичних трансформацій взято терміни, які використовуються в Угоді про Асоціацію між Україною та ЄС.

Виділяються вченими-мовознавцями такі *види лексичних трансформацій*, що використовують в перекладацькому процесі:

1. Транслітерація та транскрибування;
2. Калькування;
3. Лексико—семантичні трансформації: конкретизація, генералізація і модуляція.

Відповідно до нашого аналізу тексту угоди, ми виявили:

- Калькування (40,85%). Така кількість пов'язана з багатоконпонентністю юридичної лексики.
- Транскрибування (11,58%) та транслітерація (11,58%) - ці способи часто використовуються в поєднанні із трансформацією калькування.

Основною особливістю виявлених перекладацьких трансформацій є їх спрямованість на збереження єдності змісту та форми одиниці, що перекладається. Це дозволяє максимально точно відтворити як формальну, так і змістову складову лексичної одиниці.

Одним із засобів, який ми розглянемо детально, є транскрибування та транслітерація.

Отже, транскрибування—спосіб перекладу завдяки відтворення слова літерами висхідної мови з врахуванням особливостей його вимови.

Під час аналізу тексту було виявлено такі приклади транскрибування:

“... discrimination between countries experiencing similar conditions.” [59].

«...дискримінація серед країн, у яких такі умови є переважними.» [58].

“*The Parties acknowledge the significance of the Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health.*” [59].

«*Сторони визнають значення декларації стосовно угоди ТРІПС та охороною здоров'я.*» [58].

У випадку слів як "discrimination", так і "declaration" застосовано практичне транскрибування, за якого початкові частини слів деклара- та дискриміна- збережено, а суфікс було адаптовано і замінено на «-ція».

Крім того, при аналізі було виявлено такі інші приклади практичного транскрибування:

“*The legitimate apprehension or custody of an individual aimed at preventing their unauthorized ingress into the nation or of a person against whom proceedings are being initiated with the objective of deportation or extradition.*” [59].

«Законний арешт або затримання особи з метою запобігання її⁴⁶ несанкціонованому в'їзду в країну або особи, щодо якої проводиться процедура депортації або екстрадиції.» [58].

Аналогічно, у наведеному раніше слові "deportation" використовувався метод транскрибування: початкова частина "deporta-" збережена, а суфікс замінено на "ція".

"Mobility" є ще одним прикладом такого підходу:

“The Parties shall also endeavour to enhance the mobility of citizens and to make further progress on the visa dialogue.” [59].

«Сторони прагнуть також домогтися більшої мобільності громадян та досягти прогресу у візовому діалозі.» [58].

У випадку іменника "mobility" було застосовано практичне транскрибування, де початкова частина "mobil-" збережена і перекладена транскрипцією, а суфікс змінений і адаптований таким чином— "ність".

Приклад використання практичного транскрибування стосується терміна "subsidiarity":

“Acknowledging that broadening the Court's authority to provide advisory opinions will further strengthen the interplay between the Court and national authorities, consequently bolstering the implementation of the Convention, in alignment with the principle of subsidiarity.” [59].

«Визнання того, що розширення повноважень Суду щодо надання консультативних висновків сприятимуть подальшому зміцненню взаємодії між Судом та органами державної влади, що, відповідно, сприятиме імплементації Конвенції відповідно до принципу субсидіарності.» [58].

В наведеному прикладі "subsidiarity" було перекладено методом практичного транскрибування, при якому початок слова "subsidiar" збереглась і відтворена транскрипцією, а "ity" адаптований і змінений на "ність".

Перекладачі документів юриспруденції використовують практичне транскрибування при перекладі термінології, що мають грецьке або латинське походження. Як зазначалося раніше, така лексика є розповсюдженою в юридичному дискурсі.

“An arbitration panel shall consist of three arbitrators.”[59].

«З трьох арбітрів має складатися Арбітражна колегія.»[59].

Слово "arbitrator" має латинське походження і ввійшло до української та англійської термінології юриспруденції у процесі розвитку права. Через це, воно перекладається так— «арбітр»

Цей приклад стосується перекладу терміна "кворум", який також має походження з латини:

“The Committee shall establish its own rules of procedure, but these rules shall provide, inter alia, that:

(a) Six members shall constitute a quorum;

(b) Decisions of the Committee shall be made by a majority vote of the members present.” [59].

«Комітет має право встановлювати свої процедурні правила, проте ці правила обов'язково мають передбачати наступне:

a) кворум складається з шести членів комітету;

б) рішення комітету приймаються більшістю голосів присутніх на засіданні членів.» [58].

Термін "quorum" має походження з латини. Він був запозичений у процесі розвитку права до англійської та української мови. В українському варіанті перекладу він передається методом транскрибування як "кворум", де початок слова транскрибований.

Окрім практичного транскрибування, при перекладі лексики у міжнародних текстах може також застосовуватися така перекладацька трансформація—транслітерація:

“ Collaboration efforts regarding the safeguarding of personal data could encompass, among other aspects, the exchange of relevant information and the sharing of experts.”[59].

«Співпраця у галузі захисту персональних даних може включати, крім іншого, обмін інформацією та експертами.»[58].

“ Within the context of this Chapter, the term 'originating' implies meeting the criteria outlined in the rules of origin specified in Protocol I of this Agreement (Regarding the Definition of the Concept 'Originating Products' and Methods of Administrative Cooperation).”[59].

«У контексті цієї глави термін «походження» означає відповідність критеріям, викладеним у правилах визначення походження, зазначених у Протоколі I до цієї Угоди (Щодо визначення поняття «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва).»[58].

Слова "protocol" та "expert" шляхом транслітерації були запозичені українською мовою, отже їх перекладають як "протокол" та "експерт".

Українська мова є флективною, що означає утворення граматичних форм слів за допомогою змінення закінчень. Англійська ж мова такого функціоналу не має.

“ With the aim of fostering the sustainable management of forest resources, the Parties pledge to collaborate in enhancing the enforcement of forest laws, improving governance, and promoting trade involving legal and sustainable forest products.”[59].

«З метою сприяння сталому управлінню лісовими ресурсами Сторони зобов'язуються співпрацювати у сфері посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері лісового господарства, вдосконалення управління та сприяння торгівлі законною та сталою лісовою продукцією.»[58].

В наведеному прикладі англійський прикметник "legal" було перекладено як "легальною", тобто в процесі додали "ною", що дозволило адаптувати прикметник до граматичних норм української мови, зокрема, виразити ознаки відмінка та числа.

Приклад такої адаптації при застосування такого способу перекладу (транслітерації):

"The term "competent authority" refers to any governmental body at the central, regional, or local level, as well as non-governmental entities exercising powers delegated by central, regional, or local governments or authorities, that makes decisions regarding the issuance of licenses."[59].

«Компетентний орган» означає будь-який центральний, регіональний або місцевий уряд та орган влади або неурядовий орган, що має повноваження, делеговані центральними, регіональними або місцевими урядами чи органами влади, який приймає рішення про ліцензування.»[61].

У наведеному вище прикладі англійський прикметник "competent" було відтворено як "компетентний", при цьому в процесі перекладу додано "ий", що дозволило адаптувати прикметник до граматичних норм української мови, зокрема, виразити число та відмінок.

Окрім транскрибування та транслітерації, ще одним видом лексичної трансформації, виявленим у тексті, є калькування. Як зазначалося раніше, калькування—це спосіб перекладу за допомогою заміщення частин (слів або морфем) їхніми лексичними відповідниками в мові перекладу:

" The Parties consent to collaborate in the prevention and curtailment of terrorist acts, adhering to the principles of international law, international human rights law, refugee law, humanitarian law, as well as the respective laws and regulations upheld by each Party."[59].

«Сторони погодилися співпрацювати для попередження та запобігання актам тероризму відповідно до міжнародного права, прав людини, прав біженців,

гуманітарного права, а також відповідних нормативних і підзаконних актів
Сторін.»[58].

“ *All exchange of information shall take place in accordance with international and national law.*”[59].

«Обмін всією інформацією відбувається відповідно до міжнародного та національного права.»[58].

У наведених вище прикладах спостерігаємо застосування калькування для перекладу термінів, складові частини яких перебувають у підрядному зв'язку. Це стосується таких двокомпонентних лексичних одиниць: *humanitarian law* – гуманітарне право, *international law* – міжнародне право.

Крім двокомпонентних термінів з підрядним зв'язком, ще однією особливістю документів міжнародної кооперації є наявність сталих словосполучень, пов'язаних сурядними зв'язками. Такі словосполучення перекладають українською за допомогою калькування:

“ *The Parties shall strive to encourage commerce in goods that support sustainable development, encompassing those engaged in initiatives such as fair and ethical trade programs, along with those adhering to principles of corporate social responsibility and accountability.* ”[59].

«Сторони прагнуть спростити торгівлю товарами для підтримки принципів стійкого розвитку шляхом просування товарів, які відповідають критеріям справедливої та етичної торгівлі, а також товарів від компаній, які дотримуються норм корпоративної соціальної відповідальності та прозорості.»[58].

“ *The objectives of political dialogue shall be...to reinforce adherence to democratic principles, the rule of law, and good governance practices, as well as respect for human rights and fundamental freedoms, including the rights of individuals belonging to national minorities. Additionally, it aims to prevent discrimination against minority groups, promote respect for diversity, and contribute to the consolidation of domestic political reforms.*”[59].

«Цілями політичного діалогу є... посилення поваги до демократичних принципів, верховенства права, належного врядування, прав людини та основних свобод, зокрема прав національних меншин, забезпечення недискримінації меншин, поваги до різноманітності, а також підтримка внутрішніх політичних реформ.»[58].

Наведені словосполучення "fair and ethical" і "human rights and fundamental freedoms" українською перекладаються в перекладі за допомоги калькування, зберігаючи відносини сурядності— "чесної та етичної" і "права людини та основні свободи"

Приклад, що демонструє застосування при перекладі калькування:

“ Each State Party shall establish provisions within its legal framework to ensure that victims of torture receive reparation and possess an enforceable entitlement to just and adequate compensation, including access to the necessary means for achieving the fullest possible rehabilitation.”[59].

«Кожна держава-учасниця встановлює у своїй законодавчій базі положення, що забезпечують жертвам катувань відшкодування шкоди та право на справедливу і належну компенсацію, що підлягає примусовому виконанню, включаючи доступ до необхідних засобів для досягнення якомога повнішої реабілітації.» [58].

Як демонструють наведені вище приклади, словосполучення " *just and adequate* " українською перекладається як " *справедливу і адекватну*" з застосуванням калькування.

Отже, висновок: окреслені методи—транскрибування, транслітерація та калькування— в більшості випадків застосовується при перекладі сталих виразів, термінів та іншої спеціальної лексики сфери міжнародних відносин. Це дозволяє перекладачеві адекватно відтворити елементи формальної структури оригінального повідомлення.

Список лексико-семантичних трансформацій в перекладі, використаних в угоді українською мовою, включає:

- генералізацію (1,21%);
- конкретизацію (7,31%);
- модуляцію (1,82 %).
- диференціацію (2,43%);

Такі лексико-семантичні перекладацькі трансформації дозволяють модифікувати значення лексичних одиниць таким чином, щоб передати їх зміст інструментами мови перекладу. Отже, вони зосереджені більше на змісті, ніж на формі.

Отже, розглянемо застосування перекладацьких трансформацій докладніше. Як вже згадувалося, конкретизація є методом перекладу, коли слово чи словосполучення з більш загальним значенням в вихідній мові замінюється на слово або словосполучення з вужчим, конкретнішим значенням мовою перекладу. Іншими словами, під час конкретизації перекладач звужує значення вихідної одиниці для більш точної передачі змісту мовою перекладу:

“The scope and conditions of this derogation shall be consistent with the provisions specified in the Parties' national laws, regulations, and practices concerning plant variety rights.”[59].

«Обсяг і умови цього відступу мають відповідати умовам, передбаченим національними законами, постановами та практиками Сторін стосовно прав на сорти рослин»[58].

“Any High Contracting Party exercising this right of derogation shall keep the Secretary General of the Council of Europe fully informed of the measures it has taken and the reasons for them.”[59].

“Будь-яка Висока Договірна Сторона, що скористалася цим правом на відступ від зобов'язань, повинна повністю інформувати Генерального секретаря Ради Європи про заходи, вжиті нею, та причини їх вжиття.”[58].

У першому реченні слово "derogation" конкретизовано як "відступ від зобов'язань", а у другому реченні словосполучення "availing itself of this right of

derogation" конкретизовано як "скористалася цим правом на відступ від зобов'язань" для більш точної передачі змісту українською мовою.

Розглянемо такий приклад:

“The Parties agree to cooperate at bilateral, regional, and international levels to prevent and combat terrorism in accordance with international law, international human rights standards, and refugee and humanitarian law.”[59].

«Сторони домовились співпрацювати на двосторонньому, регіональному та міжнародному рівнях для запобігання та боротьби з тероризмом відповідно до міжнародного права, міжнародних норм у сфері прав людини, гуманітарного права та норм, що регулюють статус біженців.»[58].

У наведеному фрагменті застосована конкретизація для уточнення, оскільки "refugee law" переклали не просто як права біженців, а сукупність дій і заходів, спрямованих на забезпечення норм, що регулюють їхній статус.

У деяких випадках конкретизація обумовлена різницею між правовими системами та культурними особливостями мови оригіналу та перекладу.

“The European Anti-fraud Office shall coordinate and conduct on-the-spot checks and inspections in close cooperation with the relevant Ukrainian anti-fraud authorities”[59].

«Європейське бюро по боротьбі з шахрайством координує та проводить перевірки та інспекції на місцях у тісній співпраці з відповідними українськими органами по боротьбі з шахрайством.»[58].

У цьому фрагменті назва організації "European Anti-fraud Office" була трансформована як "Європейське бюро з боротьби із шахрайством". Перекладач не передав лексичну одиницю "office" просто як "офіс", а використав слово "бюро". Це зроблено через те, що семантика слова "офіс" в українській мові відрізняється від англійської. Вибір лексичної одиниці "бюро" підкреслює, що в оригінальному тексті йдеться не просто про офіс, а про представництво чи підрозділ організації.

“Cooperation in the domain addressed in Article 419 of this Agreement shall aim to achieve the following objectives..enhancing the effectiveness of employment services to align with the demands of the labor market and fostering the implementation of active labor market measures.”[59].

«Співробітництво у сфері, передбаченій статтею 419 цієї Угоди, спрямоване на досягнення таких цілей... поліпшення ефективності послуг з працевлаштування відповідно до потреб ринку праці та сприяння впровадженню активних заходів на ринку праці.»[58].

У наведеному прикладі лексична одиниця "employment services" була перекладена як "служби зайнятості". Хоча слово "services" можна перекласти українською як "послуги", що є найпершим варіантом, перекладач обрав інший можливий варіант - "служби". Це зроблено для того, щоб переклад звучав більш природно українською мовою. Крім того, вибір слова "служби" конкретизує, що йдеться про спеціальні організації, які займаються працевлаштуванням, а не просто послуги з працевлаштування. Такий переклад є більш адекватним і точним для передачі змісту оригіналу.

“Taking into consideration Article 5 of the Universal Declaration of Human Rights and Article 7 of the International Covenant on Civil and Political Rights, both of which state that nobody should endure torture or any form of cruel, inhuman, or degrading treatment or punishment.”[59].

«Беручи до уваги статтю 5 Загальної декларації прав людини та статтю 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, які передбачають, що нікого не можна піддавати катуванню або жорстокому, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню..»[58].

У даному уривку в назві документу слово "covenant", яке може перекладатися як "договір" або "угода", замінено на "пакт", що відрізняється від звичайного договору тим, що це договір між керівництвом багатьох країн.

Конкретизація може застосовуватися й при відтворенні прислівників-архаїзмів у разі, коли необхідно уточнити, про що саме говориться із використанням таких прислівників:

“Parties commit to providing the Committee, via the Secretary-General of the United Nations, with reports detailing the actions they've taken to implement the rights acknowledged here, as well as the advancements achieved in the realization of those rights.”[59].

«Сторони зобов'язуються надавати Комітету, через Генерального секретаря ООН, доповіді з детальним описом заходів, вжитих ними для реалізації визнаних тут прав, а також прогрес, яких вони досягли у здійсненні цих прав.»[58].

У цьому прикладі демонструється заміна прислівника "herein" більш конкретним іменником з прийменником у Конвенції, що дозволяє уникнути надмірних складнощів при інтерпретації норми міжнародного права.

У текстах, які стосуються міжнародного співробітництва, рідко використовується трансформація генералізації, оскільки ця трансформація може призвести до заміни слова з більш конкретним значенням на слово з більш широким значенням у перекладі. Для сфери міжнародного співробітництва це скоріше вада, оскільки юридичний текст має бути чітким і точним в формулюваннях, не допускаючи невизначеностей або туманностей.

Проте така трансформація має сенс, особливо при передачі термінологічних одиниць, що в мові перекладу можуть мати як запозичений аналог, так і поняття, що близьке за змістом.

“If a State Party, which typically requires a treaty for extradition, receives an extradition request from another State Party with which it lacks an extradition treaty, it may regard this Convention as the legal foundation for extradition concerning such offenses.”[59].

“Якщо держава-учасниця, яка зазвичай вимагає наявності договору про видачу, отримує запит про видачу від іншої держави-учасниці, з якою вона не має

такого договору, вона може розглядати цю Конвенцію як правову підставу для видачі у зв'язку з такими злочинами.”[58].

У даному прикладі іменник "extradition" був перекладений як "видача", що, крім першоджерела, може мати різноманітні значення, пов'язані з процесом передачі чого-небудь або когось комусь. Тому у цьому випадку генералізація є доцільною, оскільки вона дозволяє уникнути перевантаження тексту запозиченнями. Проте контекст, в якому використовується термін, дозволяє уникнути плутанини відтінків значень цього слова з широким значенням.

“ *The European Anti-fraud Office will coordinate and carry out on-the-spot checks and inspections in close cooperation with the relevant Ukrainian anti-fraud authorities.*”[59].

«Європейське бюро по боротьбі з шахрайством координуватиме та здійснюватиме перевірки на місцях у тісній співпраці з відповідними українськими органами по боротьбі з шахрайством.»[58].

Слово "колаборація" стало активно вживатися з моменту початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну і, в основному, має негативне значення ("колаборант" - людина, яка працює в інтересах ворога добровільно та свідомо). У цьому контексті генералізація є доцільною, оскільки дозволяє уникнути плутанини відтінків значень цього слова з широким значенням. Трансформація диференціації виникає через наявність в англійській мові багатозначних слів, які не мають прямих відповідників в українській мові. У таких випадках перекладач обирає з декількох варіантів той, який найбільш точно відповідає контексту за значенням. Така практика може використовуватися при перекладі одиниць лексики, що можуть мати як ширше, так і навпаки, вузьке значення:

“ *Custody and other legal actions shall adhere to the laws of the respective State, with the duration being limited to the time necessary for the initiation of criminal or extradition proceedings.*”[59].

«Тримання під вартою та інші юридичні дії повинні відбуватися відповідно до законодавства цієї держави, а їх тривалість обмежується часом, необхідним для порушення кримінальної справи або процедури екстрадиції.»[58].

“ *Extradition must comply with additional conditions outlined in the legislation of the requested State.*”[59].

«Екстрадиція повинна відповідати додатковим умовам, викладеним у законодавстві запитуваної держави.»[58].

У перекладі речень термін "law" був відтворений як "законодавство", а не "закон", оскільки у контексті йдеться про систему законів та інших нормативно-правових актів, які приймаються вищими органами держави й регулюють відносини суспільства, а не про конкретний закон як нормативно-правовий акт.

Крім того, диференціацію можна доцільно використовувати для передачі інших одиниць, які вживаються для позначення термінів юриспруденції.

“ *The Parties are obligated to provide updates to the Civil Society Forum regarding the progress in implementing this Chapter. Furthermore, the Civil Society Forum is encouraged to share its views, opinions, or suggestions either directly with the Parties or through the Advisory Groups.*”[59].

«Сторони зобов'язуються надавати Форуму громадянського суспільства оновлену інформацію про прогрес у виконанні цієї Глави. Також Форум громадянського суспільства може висловлювати свої погляди, думки та пропозиції безпосередньо Сторонам або через Дорадчі групи.»[58].

У цьому прикладі використано трансформацію диференціації, де одне зі значень слова "opinion", а саме оцінка, думка, погляд, переконання. У перекладі ця одиниця перекладена як "висновки", оскільки в контексті йдеться про "opinion" як результати аналізу певних юридичних ситуацій, про узагальнення інформації з наданням висновків.

Переклад документів, що стосуються міжнародних взаємин передбачає використання модуляції.

Модуляція передбачає заміну слова чи словосполучення мови оригіналу на аналогічне слово чи словосполучення мовою перекладу, значення яких можна зрозуміти з початкового значення за допомоги логіки:

“ This Agreement does not imply, for any State, group, or individual, the right to engage in activities or acts aimed at the destruction of the rights and freedoms outlined herein, or to limit them to a greater extent.”[59].

«Ця Угода не передбачає для будь-якої держави, групи осіб або окремої особи право займатися діяльністю або вчиняти дії, спрямовані на знищення прав і свобод, викладених у цій Угоді, або на їх обмеження в більшій мірі.»[58].

У даному фрагменті присутні два приклади модуляції. Перший приклад – це переклад слова "destruction". Прямим перекладом є "руйнування" або "пошкодження". Проте в контексті прав і свобод логічнішим варіантом перекладу є саме "скасування", а не "руйнування".

“ States Parties commit to providing the Committee, via the Secretary-General of the United Nations, with reports detailing the measures they have implemented to uphold the rights recognized in this Convention and the progress achieved in ensuring the enjoyment of those rights. These reports are to be submitted:

(a) Within two years of the Convention coming into force for the concerned State Party;

(b) Subsequently, every five years.”[59].

«Держави-учасниці зобов'язуються надавати Комітету через Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй доповіді з докладним викладом заходів, які вони вжили для захисту прав, визнаних у цій Конвенції, та прогресу, досягнутого в забезпеченні здійснення цих прав. Ці доповіді мають бути представлені

(a) Протягом двох років з моменту, коли дана Конвенція набере чинності для відповідної держави-учасниці.

(b) У подальшому - кожні п'ять років.»[58].

У цьому прикладі іменник "enjoyment" – насолода, задоволення, володіння в контексті "enjoyment of rights" передається іменником "здійснення". Таким чином, акцентується на тому, що володіння певними правами передбачає здатність ними користуватися.

Лексико-семантичні трансформації часто використовуються при перекладі документів та угод в сфері міжнародного партнерства, як це було продемонстровано на прикладі угоди, яку ми розглянули. Такі трансформації застосовуються при відтворенні лексичних одиниць, значення яких потрібно конкретизувати при перекладі для спрощення розуміння. Тому, вони сприяють адекватному та чіткому відтворенню документів юридичного характеру українською.

3.2 Особливості застосування граматичних трансформацій у перекладі Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Для аналізу граматичних трансформацій взято текст Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Карабан В.І виділяє у своїй праці такі *типи граматичних трансформацій*, що застосовуються в процесі перекладу: переставлення, заміна, додавання, вилучення[25 с.309].

Згідно з нашим аналізом тексту Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, ми⁶⁰ виявили такі граматичні трансформації:

- Перестановка (8,53%)
- Заміна (1,82%)
- Додавання (10,36%)
- Вилучення (2,43%)

Для забезпечення якісного перекладу часто виникає необхідність застосування граматичних трансформацій. Ці перетворення допомагають зберегти семантичний зміст вихідного речення, одночасно пристосовуючи його структуру до граматичних норм мови перекладу. Вважається, що повноцінний переклад без використання таких трансформацій практично неможливий.

Граматичні трансформації включають в себе зміну порядку слів, заміну лексичних та граматичних елементів, а також перебудову синтаксичної структури речення в цілому. Такі маніпуляції дозволяють зберегти прагматичний потенціал вихідного висловлювання, роблячи його максимально природним і зрозумілим для носія мови перекладу. Таким чином, граматичні трансформації є невід'ємною складовою процесу перекладу, допомагаючи долати мовні бар'єри та досягати високої якості кінцевого продукту.

Для початку розглянемо детальніше додавання.

Карабан В.І. зазначає, що «трансформація додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та/або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують в культурі мови перекладу...». [25 ст. 309]

Зокрема, при аналізі тексту угоди було виявлено такі приклади додавання:

“Scope and definitions” [59].

«Сфера застосування та визначення термінів» [58].

“3. insurance intermediation, such as brokerage and agency”[59].

«3. посередництво в страхуванні, такі як брокерські операції та агентські послуги.»[58].

Як ми бачимо, у випадку “scope” та “definitions” при їх перекладі доводиться вводити певні лексичні елементи— «сфера застосування» та «визначення термінів». “Brokerage” та “agency” було перекладено як «брокерські операції» і «агентські послуги». В цьому випадку перекладач додав слова, інакше переклад був би неповним та читач тексту мови перекладу не зрозумів би до кінця про що йдеться в цьому реченні. Це дозволило забезпечити правильну передачу смислу речення(оригіналу).

Крім того, при аналізі тексту Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС було виявлено такі приклади додавання:

“1. acceptance of deposits and other repayable funds from the public;”[59].

«1. послуги з прийняття вкладів та інших коштів, що підлягають поверненню, від населення;»[58].

“4. services auxiliary to insurance, such as consultancy, actuarial, risk assessment and claim settlement services.”[59].

«4. послуги, що є допоміжними стосовно страхування, зокрема консультаційна діяльність, актуарні послуги, послуги з оцінки ризику та послуги з вирішення претензій.»[58].

У прикладах вище ми бачимо, що “ *consultancy, actuarial, risk assessment*” та “*other repayable funds*” перекладено як «консультаційна діяльність, актуарні послуги, послуги з оцінки ризику» та «інших коштів, що підлягають поверненню» відповідно. Дослівним перекладом було б «консультаційні, актуарні, ризикові оцінки» та «інші поворотні кошти», що вплинуло б на якість перекладу. Перекладач додав лексичні одиниці для чіткішого розуміння та уточнення термінів, через різницю, що може виникати в термінах англійської та української мов.

При аналізі тексту Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС ми виявили такі приклади вилучення:

“(b) foreign exchange;”[59].

«b) валюти;» [58].

“(d) exchange rate and interest rate instruments ...”[59].

«d) курсових та відсоткових інструментів»[58].

В цих прикладах ми бачимо, що *“foreign exchange”* та *“exchange rate and interest rate”* було перекладено як «валюта» та «курсові та відсоткові інструменти». Перекладач вирішив не вдаватись до дослівного перекладу в випадку *“foreign exchange”* та *“exchange rate and interest rate”* і не перекладати їх як «обмін валют» та «обмінний курс та відсоткова ставка», що покращило та розширило розуміння цих термінів.

Розглянемо наступний приклад вилучення:

“1 Nothing in this Chapter shall be interpreted in a manner that prohibits a Party, including its public entities, from exclusively conducting or providing in its territory activities or services that are integral to a public retirement plan or statutory system of social security, except when those activities may be conducted, as stipulated by the Party's domestic regulations, by financial service providers in competition with public entities or private institutions.”[59].

«1. Жодне положення цієї Глави не повинно бути витлумачено таким чином, щоб заборонити Стороні, разом з її державними установами, провадити або здійснювати на своїй території діяльність або послуги, які є невід'ємною частиною державного пенсійного плану або встановленої законом системи соціального забезпечення, за винятком випадків, коли така діяльність може провадитися, як це передбачено внутрішнім законодавством Сторони, постачальниками фінансових послуг, які конкурують з державними або приватними установами.»[58].

У вищенаведеному реченні частина “*statutory system of social security*” була перекладена як «*система соціального забезпечення*». Перекладач вирішив не перекладати дослівно цю частину та вилучити слово “Statutory”. Це було зроблено через різницю соціальних систем. В Україні система соціального забезпечення апіорі передбачається Конституцією України і є державною [4].

Наступне, що ми розглянули при аналізі тексту угоди—заміна. Ми виявили такі приклади:

“Dedicated to upholding all the principles and provisions outlined in the United Nations Charter, the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), particularly the Helsinki Final Act of 1975 from the Conference on Security and Cooperation in Europe, as well as the concluding documents of the Madrid and Vienna Conferences...”[59].

«Віддані дотриманню всіх принципів і положень, викладених у Статуті Організації Об'єднаних Націй, (ОБСЄ), зокрема Гельсінського Заключного акту 1975 року, а також заключних документів Мадридської та Віденської конференцій....»[58].

В вищенаведених прикладах , а саме в “ *concluding documents*” та “ *strengthening international peace*” відбувається заміна герундію на прикметник «*заклучних документів*» та заміна герундію на дієслово «*зміцнити міжнародний мир*».

Ще один приклад заміни:

“...to establish conditions for enhanced economic and trade relations leading towards Ukraine's gradual integration in the EU Internal Market, including by setting up a Deep and Comprehensive Free Trade Area as stipulated in Title IV (Trade and Trade-related Matters) of this Agreement, and to support Ukrainian efforts to complete the transition into a functioning market economy by means of, inter alia, the progressive approximation of its legislation to that of the Union;” [59].

« ....запровадити умови для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у

тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохопної зони вільної торгівлі, як це визначено у Розділі IV («Торгівля й питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС» [58].

У представленому вище фрагменті “Ukrainian efforts” було перекладено як «зусилля України». В цьому прикладі ми бачимо приклад заміни прикметника іменником.

Також при аналізі тексту угоди було виявлено такі приклади перестановки:

“Such internationally agreed standards are, inter alia, the Basel Committee's "Core Principle for Effective Banking Supervision", the International Association of Insurance Supervisors' "Insurance Core Principles", the International Organisation of Securities Commissions' "Objectives and Principles of Securities Regulation", the OECD's "Agreement on exchange of information on tax matters" the G20 "Statement on Transparency and exchange of information for tax purposes" and the Financial Action Task Force's "Forty Recommendations on Money Laundering" and "Nine Special Recommendations on Terrorist Financing".”[59].

«Такі міжнародні стандарти включають, зокрема, «Основні принципи ефективного банківського нагляду» Базельського комітету, «Основні принципи страхування» Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю, «Цілі та принципи регулювання обігу цінних паперів» Міжнародної організації комісії з цінних паперів, Угоду ОЕСР про обмін інформацією з питань оподаткування», Заяву країн-членів «Групи двадцяти» про прозорість інформації та обмін інформацією для цілей оподаткування» та «Сорок рекомендацій» та «Дев'ять спеціальних рекомендацій стосовно боротьби із фінансуванням тероризму» Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).» [58].

В цьому уривку угоди частини “the Basel Committee's "Core Principle for Effective Banking Supervision", “the International Association of Insurance Supervisors' "Insurance Core Principles", “the International Organisation of

Securities Commissions' "Objectives and Principles of Securities Regulation"”, при⁶⁵ перекладі відбувається перестановка—«Основні принципи ефективного банківського нагляду» Базельського комітету», ««Основні принципи страхування» Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю», «Цілі та принципи регулювання обігу цінних паперів» Міжнародної організації комісії з цінних паперів». В українському варіанті спочатку пишеться назва стандартів, а потім організація, яка їх розробила. В англійському тексті все навпаки.

Наведемо ще приклади перестановки:

“Each Party shall permit a financial service supplier of the other Party established in the territory of that Party to provide any new financial service of a type similar to those services that the Party would permit its own financial service suppliers to provide under its domestic law in like circumstances.”[59].

«Кожна Сторона дозволяє постачальникам фінансових послуг іншої Сторони, заснованим на території цієї Сторони, надавати будь-яку нову фінансову послугу, подібну до тих послуг, які ця Сторона дозволила б надавати власним постачальникам фінансових послуг згідно з національним законодавством у подібних умовах.»[58].

“When a Party requires membership of or participation in, or access to, any self-regulatory body, securities or futures exchange or market, clearing agency, or any other organisation or association, in order for financial service suppliers of the other Party to supply financial services on an equal basis with financial service suppliers of the Party, or when the Party provides directly or indirectly such entities, privileges or advantages in supplying financial services, the Party shall ensure observance of the obligations under Articles 88 and 94 of this Agreement.”[60].

«Якщо Сторона для надання фінансових послуг постачальником іншої Сторони на рівноправних умовах з постачальником фінансових послуг цієї першої Сторони вимагає членства, участі або доступу до будь-якого саморегульованого органу, біржі або ринків цінних паперів або ф'ючерсів, клірингового агентства або будь-якої іншої організації чи асоціації чи якщо ця

перша Сторона надає таким установам, безпосередньо або опосередковано,⁶⁶ привілеї або переваги у наданні фінансових послуг, то вона повинна забезпечити дотримання вимог статей 88 та 94 цієї Угоди.» [61].

У вищенаведених прикладах ми бачимо приклади перестановки при перекладі “financial service supplier”, “When a Party requires membership of or participation in...”. Перший приклад перекладач переклав як «постачальник фінансових послуг», а другий приклад з початку речення перенесений в середину речення.

Отже, граматичні трансформації застосовують в перекладі документів міжнародного партнерства та кооперації. Це було доведено на прикладі угоди, яка є засадою волевиявлення українського народу. Трансформації часто застосовуються при перекладі через відмінності в граматичних структурах української та англійської мов, таких як: відмінність у порядку слів у реченні; різні способи вираження часу, стану, способу дієслова; відсутність певних граматичних категорій або конструкцій в одній мові; трансформація активного стану в пасивний і навпаки, і т.д.. Таким чином, застосування граматичних трансформацій сприяє адекватному перекладу текстів юридичного напрямку українською мовою.

3.3 Пропозиції щодо вдосконалення тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

З 3 червня 2019 року почав діяти новий Український правопис[47]. Відтепер норми і правила редакції нового правопису 2019 бажані у застосуванні. Офіційно-ділове листування та цивільне життя є в цьому списку

Отже, цей документ також не є винятком. Ми проаналізували цей текст згідно з чинними правилами правопису.

Відповідно до Українського правопису 2019 року (§ 126), звук [j] зазвичай передається на письмі буквою й, крім випадків, коли він входить до складу звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja], де використовуються букви є, ї, ю, я відповідно. Наприклад, у словах іншомовного походження, таких як "проект", "проєкція", звук [j] передається буквою є у звукосполученні [je][47, с.157].

Наприклад:

« е) Інженерні послуги, послуги з комплексного проектування»

«d) d) підтримка спільних дослідницьких проектів у сфері ІКТ в рамках наступної Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020.»[58]

Згідно з Українським правописом 2019 року (§ 66) четверта відміна включає іменники середнього роду, які мають два зразки відмінювання, а саме: б) іменники із закінченням -я, що можуть мати суфікс -ен- у формах родового, давального та місцевого відмінків, або відмінюватися без такого суфікса. Наприклад, слова "вим'я" (вим'я/вимені, вим'ю/вимені, вим'ям/вименем, на вим'ї/вимені), "ім'я" (ім'я/імені (імени), ім'ю/імені, ім'ям/іменем, на ім'ї/імені), "плем'я" (плем'я/племені (племені), плем'ю/племені, плем'ям/племенем, на плем'ї/племені), "тім'я" (тім'я/тімені (тімени), тім'ю/тімені, тім'ям/тіменем, на тім'ї/тімені) можуть відмінюватися обома способами. [47, с.157]

Наприклад:«ВІДДАНІ повазі до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів;» [58]

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Проаналізувавши текст Угоди про асоціацію України та ЄС за допомогою методу суцільної вибірки було визначено частотність вживань трансформацій при перекладі з англійської українською мовою. Після

проведення порівняльного аналізу англомовної та україномовної версії угоди, було виявлено приблизно 2044 трансформацій, з яких загальна сума лексичних трансформацій складає приблизно 1570 (76,82%) одиниць, а граматичних – приблизно 474 (23,18%) одиниць.

Серед лексичних трансформацій найчастіше застосовується калькування (40,85%), транскрибування (11,58%) та транслітерація (11,58%). Присутні також трансформації конкретизації (7,31%), диференціації (2,43%), модуляції (1,82%). Генералізація (1,21%) застосовується нечасто у перекладі юридичних документів. Документи у сфері міжнародної співпраці потребують максимальної чіткості та однозначності, тому використання такого виду перекладацьких трансформацій є небажаним та неприпустимим.

Серед граматичних трансформацій найчастіше зустрічається перестановка (8,53%) та додавання (10,36%). Заміна (1,82%) та вилучення (2,43%) зустрічаються в тексті угоди рідше, через специфіку перекладу юридичних текстів, що полягає в максимальній точності та адекватності в поєднанні з відповідною однозначністю до оригіналу тексту.

Таким чином, лексичні трансформації—транскрибування, транслітерація, калькування, генералізація, конкретизація, модуляція—сприяють адекватній передачі як формального, так і змістового аспектів лексики в тексті угоди. Граматичні трансформації-перестановка, заміна, додавання, вилучення— є невід'ємною складовою адекватного перекладу, адже забезпечують граматичну правильність, точну передачу змісту, природність та читабельність перекладеного тексту.

Висновки

Переклад юридичних текстів характеризується цілою низкою особливостей, що характеризує цю сферу за складністю на рівні з медичним перекладом. Причиною тому є велика відповідальність за кожне перекладене

слово, тому що від адекватності та однозначності перекладу може залежати як людська доля, так і великі грошові суми.

У межах нашого дослідження ми виконали такі завдання:

- Проаналізували лексичні та граматичні трансформації в перекладі тексту Угоди про Асоціацію України з ЄС.
- Дослідили можливість заміни калькованих слів та виразів українськими відповідниками в українському тексті угоди.
- Внесли пропозиції щодо оптимізації тексту відповідно до нового українського правопису

При виконанні юридичного перекладу фахівець працює зі специфічним різновидом професійного мовлення, що використовується у правовій галузі. Це мовлення слугує засобом комунікації між юристами, має чітко визначене соціальне призначення, характеризується особливими стилістичними та лексико-семантичними рисами і реалізується в юридичному дискурсі.

Юридичний переклад є специфічним різновидом фахового перекладу, який виконує функцію культурно-правового трансферу. Він полягає у використанні спеціалізованої мови права для передачі правового змісту однієї правової системи та відповідного культурного середовища в іншу правову систему та соціум з метою його застосування. В залежності від жанру, комунікативної мети, ситуації спілкування та статусу вихідного юридичного тексту в цільовій мові, юридичний переклад поділяється на певні підвиди. Одним з підвидів є переклад законодавчих текстів, зокрема актів законодавства Європейського Союзу.

Іншими словами, під час юридичного перекладу відбувається перенесення правових концепцій, норм та положень з однієї правової реальності до іншої за допомогою спеціальної юридичної термінології. При цьому вид юридичного тексту, його призначення та статус у цільовій культурі визначають специфіку самого перекладу. Законодавчі акти, зокрема Євросоюзу, становлять окрему категорію таких текстів.

Переклад юридичних документів є складним завданням для перекладача, що вимагає не лише знання іноземних мов, але й високого рівня перекладацької та фонової (референційної) компетенції, які є основою його професійної діяльності. У процесі перекладу законодавчих актів Європейського Союзу з англійської мови українською застосовується комплекс перекладацьких трансформацій.

На лексичному рівні використовуються такі прийоми: смисловий розвиток (модуляція), конкретизація значень, цілісна заміна словосполучень, компенсація невідповідностей та втрат при перекладі, генералізація, конкретизація.

На граматичному рівні застосовуються синтаксичні трансформації: додавання, вилучення чи перестановка лексичних одиниць, зміна порядку слів у реченні. А також морфологічні трансформації: заміна частин мови, граматичних форм тощо.

Таким чином, успішний переклад юридичних текстів потребує від фахівця не лише білінгвальних знань, а й ґрунтовної обізнаності в юриспруденції, володіння спеціальними перекладацькими прийомами та навичками їх комплексного застосування для адекватної передачі змісту в цільовій мові.

Проаналізувавши двомовний текст Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом можна зробити такий висновок—переклад юридичних текстів хоч і є специфічним, та попри це підходи до перекладу та пошуку відповідників у термінології є універсальними і для економічних та політичних текстів. Причиною цього є пов'язаність політичних, економічних та юридичних процесів як у країн Заходу так і країн Незаходу. Щодо перекладацьких трансформацій, які застосовували перекладачі, то більшість складають лексичні трансформації—76,82%, граматичні трансформації—23,18%. Ці результати є показником того, що переклад юридичних текстів вимагає однозначності у трактуванні лексичних одиниць, тому застосування граматичних змін у тексті(особливо додавання чи вилучення слів) застосовується перекладачами з

великою делікатністю. Як ми і зазначали вище—від адекватності перекладу⁷¹
залежать людські долі.

The translation of legal texts is a field that is as complex as medical⁷² translation. This is due to the great responsibility that is placed on the translator for each word that they translate, as both human fate and large sums of money may depend on the adequacy and unambiguity of the translation.

As part of our research, we performed the following tasks:

- Analysed lexical and grammatical transformations in the translation of the text of the EU-Ukraine Association Agreement.
- Glossary of lexical items and terms was compiled.
- The possibility of replacing translated words and expressions with their Ukrainian equivalents in the Ukrainian text of the Agreement was investigated.
- Suggestions were made for optimising the text by the new Ukrainian spelling.

When performing a legal translation, a specialist works with a specific type of professional language used in the legal field. This language serves as a means of communication between lawyers, has a clearly defined social purpose, is characterised by specific stylistic, lexical and semantic features and is used in legal discourse.

Legal translation is a specific type of professional translation that performs the function of cultural and legal transfer. It involves the use of a specialised legal language to transfer the legal content of one legal system and the relevant cultural environment to another legal system and society for its application. Depending on the genre, communicative purpose, communication situation and the status of the source legal text in the target language, legal translation is divided into certain subtypes. A separate subspecies is the translation of legislative texts, in particular, acts of European Union legislation. In other words, legal translation involves the transfer of legal concepts, rules and provisions from one legal reality to another using specialised legal terminology. The type of legal text, its purpose and its status in the target culture determine the specifics of the translation itself. Legislative acts, including those of the European Union, constitute a separate category of such texts.

The translation of legal documents presents a significant challenge for translators, requiring not only knowledge of foreign languages but also a high level of translation and background (reference) competence, which forms the basis of their professional activity. In the process of translating EU legislation from English into Ukrainian, a set of translation transformations is employed.

At the lexical level, the following techniques are employed: semantic development (modulation), specification of meanings, complete replacement of phrases, compensation for inconsistencies and losses in translation, generalisation, and specification.

At the grammatical level, syntactic transformations are utilised, including the addition, deletion or rearrangement of lexical items, as well as the alteration of the sentence structure. Morphological transformations are also employed, including the replacement of parts of speech and grammatical forms.

Consequently, a successful translation of legal texts necessitates not only bilingual proficiency but also a comprehensive understanding of the subject matter, expertise in specialised translation techniques and the ability to integrate these effectively to convey the intended meaning accurately in the target language.

Upon analysis of the bilingual text of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, it can be concluded that although the translation of legal texts is inherently specific, the approaches to translation and search for equivalents in terminology are universal for economic and political texts. The interconnectedness of political, economic and legal processes in both Western and non-Western countries is the reason for this. About the translation transformations used by translators, the majority of them are lexical transformations (76.82%) and grammatical transformations (23.18%). The results demonstrate that the translation of legal texts necessitates the unambiguous interpretation of lexical units, thus requiring translators to employ grammatical changes in the text (especially the addition or deletion of words) with great sensitivity. As previously noted, the adequacy of translation has a direct impact on human lives.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Олена Богданьок, Дмитро Михайлов, Валерія Пашко: У Брюсселі ухвалили рішення про початок переговорів з Україною про вступ в ЄС — голова Європарламенту. URL: <https://susplne.media/639238-u-brusseli-uhvalili-risenna-pro-pocatok-peregovoriv-z-ukrainou-pro-vstup-v-es-golova-evroradi/>
3. Transcript of Remarks at Photo Opportunity with His Excellency Denys Shmyhal, Prime Minister of Ukraine. URL: <https://pelosi.house.gov/news/press-releases/transcript-of-remarks-at-photo-opportunity-with-his-excellency-denys-shmyhal>
4. Конституція України - Розділ І. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>
5. Шаблій О. А. Труднощі перекладу термінів юридичної техніки ФРН на позначення поняття «закон» / О. А. Шаблій // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. — 2011. — Вип. 22. — С. 96—114. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvz_2011_22_13.
6. Мамрак А. В. М 22 Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 304 с
7. Nader Ibrahim, Ilya Varabanov The lost tablet and the secret documents. Clues pointing to a shadowy Russian army URL: <https://www.bbc.co.uk/news/extra/8iaz6xit26/the-lost-tablet-and-the-secret-documents>
8. Russia-Ukraine border: Nato warning over military build-up. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59288181>
9. Belarus border crisis: How are migrants getting there? URL: <https://www.bbc.com/news/59233244>
10. Russia-Ukraine border: Nato warning over military build-up URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59288181>
11. Apology after Japanese train departs 20 seconds early. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-42009839>

12. Bear shot dead by 70-year-old hunter in France. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59362845>
13. Australian Open 2022: Unvaccinated players unable to compete at Grand Slam. URL: <https://www.bbc.com/sport/tennis/59356156>
14. Kid Galahad v Kiko Martinez: Spaniard claims sixth-round knockout. URL: <https://www.bbc.com/sport/boxing/59278155>
15. Питання теорії та практики перекладу: 1 Міжвуз. СБ наук. праць. 1997. — 124 с.
16. Копаєв П. І.; Беєр Ф. Теорія і практика письмового перекладу Льон.: Вища. шк., 1986 — 270с
17. Ліпісівіцький М.Л., Мороз У.С. (2020). Особливості перекладознавчих трансформацій на синтаксичному рівні в українському та російському перекладах “Тригрошової опери” Бертольта Брехта. Сучасний стан та перспективи розвитку науки, том 4. Ужгород: Молодіжна наукова ліга.
18. Dozens taken from offshore platform due to flooding. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-north-east-orkney-shetland-59246644>
19. Дячук Н.В., Рушиць В.С. (2016). Лексичні трансформації у художньому перекладі. Modern science, practice, society.
20. Кобякова І. К. Механізми перекладу складних речень як мінімальної одиниці перекладу в англійській мові. The 4th International scientific and practical conference “Topical issues of the development of modern science” (December 11—13, 2019). Sofia: Publishing House “ACCENT”, 2019. С. 412–420.
21. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2011. 136 с.
22. Лобода В.А. (2019). Перекладацькі трансформації: Дефінітивний характер та проблема класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, серія “Філологія”, том 4. Одеса: Гельветика.
23. Висоцька Г.В. (2017). Причини, що зумовлюють використання граматичних трансформацій в англо-українському перекладі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, серія “Філологія”, том 3. Одеса: Гельветика.

24. Остапенко С. А. Особливості застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу англійського художнього твору українською та російською мовами. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія». № 2(26). 2017. С. 113–115.
25. Карабан В.І Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми.- Вінниця, Нова книга, 2004. -576 с.
26. Красуля А.В., Миклащук В.П. (2020). Лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу художніх творів з англійської мови українською (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз “Голодні ігри”). Збірник наукових праць “Нова філологія” №80, том 1.
27. Сіняговська І.Ю. (2014). Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили.
28. Латишев Л. К. Переклад: теорія, практика та методика викладання: учебник. М.: Академія, 2003. 362 с.
29. Міщенко Н. Способи перекладу термінології сфери практичної психології та соціальної педагогіки. Збірник наукових праць студентів та молодих учених. Умань, 2012. С. 52–56.
30. Масальський В. І Теорія і практика перекладу ділової документації: навч.—метод. посібник для студентів ФСДП/ за загальн. ред. В. І. Масальського—Донецьк: ДонНУ, 2006.— 144с
31. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. 5—те вид. Вінниця: Нова Кн., 2017. 448 с.
32. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько—український напрям). Київ: Видавничо—полігр. центр «Київ. ун—т», 2008. 543 с.
33. Shiffrin D. Approaches to Discourse. Oxford: Cambridge, 1994. 470 p.
34. Baker M., Staff B. M. In Other Words: A Coursebook on Translation. Taylor & Francis Group, 1992. 301 p.

35. Перебийніс В. С. Кількісні та якісні характеристики системи фонем сучасної української літературної мови. Київ: Наук. думка, 1970. 64 с.
36. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад: навч. посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця: Нова Книга, 2010. 232 с
37. Даниленко В. П. Лінгвістичний аспект стандартизації термінології. 1993. С. 78—90.
38. Миронюк С. С. Роль юридичної термінології у формуванні мовленнєвої культури студентів—правознавців. Дослідження з лексикології і граматики української мови. 2014. № 15. С. 125—132.
39. Doederlein L. Lateinsche synonyme und etymologien / L. Doederlein. — Leipzig, 1831.
40. Артикуца Н. В. Законодавчий текст як предмет лінгвістичної експертизи. Наукові записки: зб. наукових статей. Київ: Пульсари, 2009. С. 48—51.
41. Дайнеко В. В., Борисенко І. І., Євтушенко В. В. English in international documents and diplomatic correspondence (Англійська мова в міжнародних документах і дипломатичній кореспонденції). Київ: Довіра, 1999. 416 с.
42. Кацавець Р. В. Лексико—семантична характеристика термінології, с. 2
43. Павло Клімкін. Зустріч у Саудівській Аравії. [Електронний ресурс] / Pavlo Klimkin // Facebook. — Режим доступу: https://www.facebook.com/pavloklimkin.ua/posts/845027973650460/?pairpv=0&eav=AfbLrARlxlwc5Cpk5i8fpppoUNC207jwplfnO0Zp9t9HLS_aqynP0IL_L9zSkg4prs&_rdr. — Назва з екрана. — Дата публікації: 05.08.2023. — Дата перегляду: 02.04.2024.
44. Коломієць Л. В. Концептуально—методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії): монографія. Київ: Видавничо—полігр. центр «Київ. ун—т», 2004. 522 с. 43
45. Regulation No 1 determining the languages to be used by the European Economic Community [Електронний ресурс]. Official Journal 017, 06.10.1958. — Режим доступу:

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1958R0001:20130701:EN:PDF>

46. Interinstitutional style guide [Електронний ресурс] 19/04/2022. — Режим доступу: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01ed788a-d266-11ec-a95f-01aa75ed71a1>

47. Український Правопис [Електронний ресурс]. 19.11.2019. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Pravopys.2019/ukr.pravopys-2019.pdf>

48. Міністерство соціальної політики України, Наказ "Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів" від 07.02.2020 N 86. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM064481>

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

49. Cambridge Dictionary URL: <https://bit.ly/36e6fti>

50. Collins Dictionary URL: <https://bit.ly/3o297Qc>

51. Oxford Learners Dictionaries URL: <https://bit.ly/3fLYH45>

52. Горох—онлайн бібліотека URL: <https://bit.ly/3TH6ULk>

53. Карабан В. І. Англо—український юридичний словник. — Вінниця: Нова книга, 2003.

54. Карабан В. І. Українсько—англійський юридичний словник. — Вінниця: Нова книга, 2003.

Таблиці

57. Білоус, Н. П. Практика перекладу з першої іноземної мови [Електронний ресурс] [Текст] = Practice of Translation from the First Foreign Language : робоча програма / Course Outline / Н. П. Білоус, Н. В. Новохатська ; кафедра іноземної філології та перекладу. – 04-35/20П. – Київ : КНТЕУ, 2020. — Режим доступу: https://libtomcat.knteu.kiev.ua/library/DocDescription?doc_id=259176

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

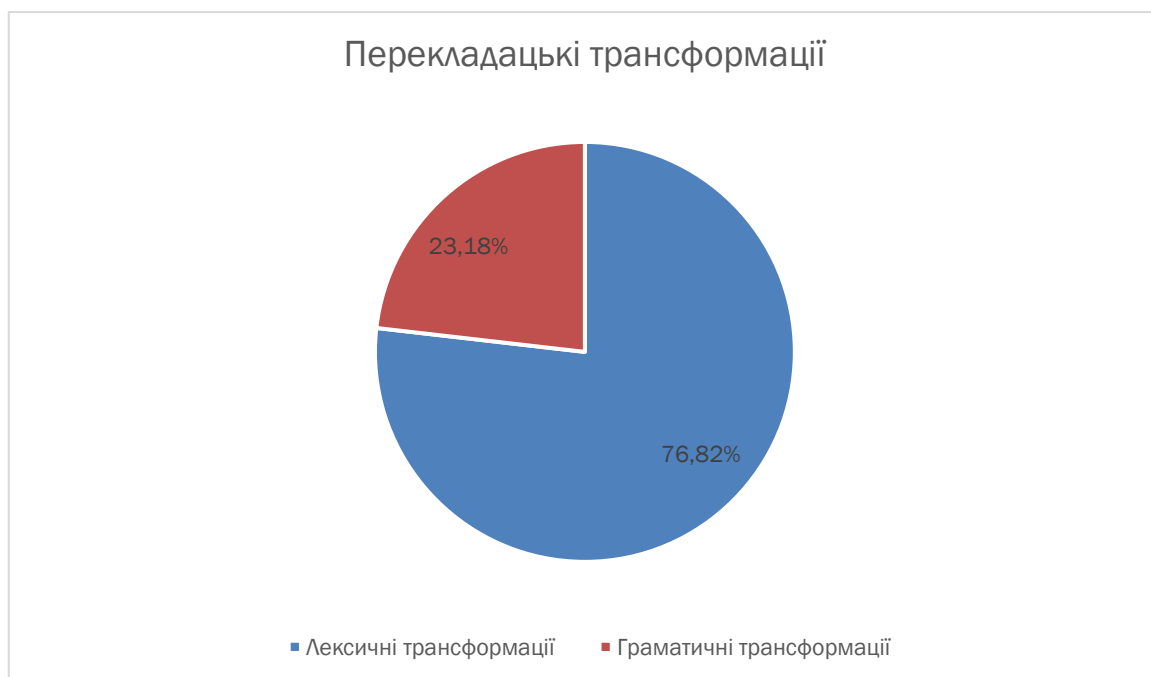
58. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

59. ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part: https://publications.europa.eu/resource/ellar/808d526a-7bd1-11ed-9887-01aa75ed71a1.0021.02/DOC_1

60. PROPOSAL FOR A COUNCIL DECISION on the conclusion of the Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52013PC0290>

61. РОЗДІЛ IV ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n193

*Дода
тки*
**Додат
ок 1**

Додаток 2

Лексичні та граматичні трансформації

